

# LÆRINGER FRA INDSATSER RETTET MOD ERHVERVS- UDDANNELSERNE



---

Udgivet med støtte fra Tietgenfonden.



**Udarbejdet af:**

Jon Østergaard Eilenberg, ph.d., seniorkonsulent

Helle Mortensen, konsulent

Naja Kausgaard Jensen, projektassistent

Astrid Yurong Ploug, projektassistent

Anne Matzen Johannsen, praktikant

Udgivet i november 2022

Tænk tanken DEA

Fiolstræde 44

1171 København K

[www.dea.nu](http://www.dea.nu)

“

**I vores projekt kunne vi gå ind og styrke dialogen blandt unge omkring værdien af håndens arbejde.**

**Men også gå ind og virkelig være med til, at faglærte og unge på erhvervsuddannelserne lige kunne ranke ryggen engang.**

”

# Indhold

<b>Indledning</b> .....	<b>8</b>
<b>Hovedkonklusioner</b> .....	<b>10</b>
<b>Anbefalinger</b> .....	<b>13</b>
<b>Kortlægning af indsatser</b> .....	<b>15</b>
Fokus på grundskoleelever og erhvervsuddannelser generelt.....	<b>16</b>
Flere midler fra private fonde .....	<b>19</b>
Søgningen til erhvervsuddannelserne stagnerer, mens frafaldet falder .....	<b>21</b>
<b>Læringer fra indsatser</b> .....	<b>24</b>
Samarbejde .....	<b>24</b>
Effekt .....	<b>25</b>
Forankring .....	<b>25</b>
Andre læringer.....	<b>26</b>
<b>Aktiviteter og samarbejde ifm. indsatser</b> .....	<b>28</b>
Aktiviteter fokuserer på attraktivitet, brobygning og rollemodeller .....	<b>28</b>
Der er forskel på, hvor effektive forskellige aktiviteter vurderes til at være .....	<b>31</b>
Samarbejde mellem projektpartnere ses som velfungerende .....	<b>33</b>
<b>Effekter af indsatser</b> .....	<b>36</b>
Indsatser vurderes ofte som effektive .....	<b>36</b>
Metoder til at vurdere effekter varierer betragteligt .....	<b>40</b>
Læringer og anbefalinger .....	<b>43</b>
<b>Opstart og afslutning af indsatser</b> .....	<b>46</b>
Nye aktiviteter og samarbejder motiverer til at søge om midler .....	<b>46</b>
Forankring ses som en integreret del af projekter.....	<b>48</b>
Skalering ses som vigtigt, men svært.....	<b>49</b>
<b>Referencer</b> .....	<b>52</b>
<b>Bilag 1, Metode</b> .....	<b>54</b>
Kortlægning .....	<b>54</b>
Rundspørge.....	<b>54</b>
Interviews .....	<b>56</b>
Workshops .....	<b>57</b>
Evalueringsrapporter .....	<b>59</b>
Anbefalinger .....	<b>59</b>

# 01

## Indledning

## Indledning

Der er de senere år kommet stadig større fokus på faglært arbejdskraft og erhvervsuddannelserne. Der er bred enighed om, at Danmark frem mod 2030 kommer til at mangle et betragteligt antal faglærte, om end det præcise omfang af problemet har været omdiskuteret (AE-rådet, 2021; FH, 2022; Kraka, 2021). I den sammenhæng er det bekymrende, at søgningen fra grundskolen til erhvervsuddannelserne er stagneret på omkring 20 pct. Samtidig er frafaldet i gennemsnit på 43 pct., hvilket er væsentligt højere end på andre ungdomsuddannelser (BUVM, 2022; DEA, 2022; DST, 2021; EVA, 2021). Dermed er optag og gennemførelse på erhvervsuddannelserne en af de største uddannelsespolitiske udfordringer i disse år.

Problemet er bl.a. blevet forsøgt imødegået i erhvervsuddannelsesreformen fra 2014, som opstillede fire overordnede mål: Inden 2025 skal mindst 30 pct. af de unge vælge en erhvervsuddannelse efter grundskolen; frafaldet på erhvervsuddannelserne skal reduceres; erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever fagligt; og trivsel og aftagertilfredshed skal øges (STUK & Rambøll og Qvartz, 2018a). Imidlertid har især målet om øget søgning vist sig at være vanskeligt at nå. Det hænger sammen med en række faktorer, heriblandt de unges interesser og den vejledning, de har adgang til (DEA, 2018; Dysse-gaard & Egelund, 2021).

Siden 2014 er der kun kommet endnu mere fokus på området, både blandt politikere, blandt arbejdsmarkedets parter og i den brede offentlighed. I takt med den øgede opmærksomhed er der også blevet bevilget midler til en mængde projekter og indsatser, som skal adressere problemerne. To tidligere kort-lægninger har fundet frem til en række indsatser, som kan forbedre søgning og gennemførelse. Det drejer sig bl.a. om bedre vejledning og brobygning i grundskolen samt bedre undervisning og praktik-/lærepladsforhold på erhvervsuddannelserne (Dyssegaard & Egelund, 2021; STUK & Rambøll og Qvartz, 2018a, 2018b).

Der mangler dog stadig et generelt overblik over, præcis hvilke indsatser der har været forsøgt, hvordan de har virket, og hvilke læringer der har været. Ikke mindst fordi der har været vidt forskellige tilgange blandt aktørerne, så den samlede indsats har været forholdsvis fragmenteret.

Nærværende undersøgelse forsøger at gøre netop dette – danne overblik og samle op på tværs af de mange indsatser på erhvervsuddannelsesområdet inden for de seneste fem år. Formålet er at udvide vores forståelse for, hvad der er blevet forsøgt, hvordan det har virket, og hvilke læringer der kan udtrækkes. Med dette formål har vi indsamlet informationer på forskellig vis for at sammenstykke en så dækkende beskrivelse som muligt. Det omfatter deskresearch, rundspørge, interviews, workshops og evalueringsrapporter. Undersøgelsen er udarbejdet af Tænketaiken DEA og støttet af Tietgenfonden.

Undersøgelsesrapporten indledes i kapitel 2 med en opsummering af hovedkonklusioner på tværs af de forskellige informationskilder og analyseelementer. Kapitel 3 gennemgår de konkrete anbefalinger, som vi har udledt på baggrund af undersøgelsen og dens hovedkonklusioner. Kapitel 4 giver et generelt overblik over tiltag og bevillinger på erhvervsuddannelsesområdet med afsæt i vores deskresearch. Kapitel 5 samler op på læringer på tværs af projekter og indsatser ud fra to afholdte workshops med aktører fra projekter og indsatser. Kapitel 6 og 7 samler op på hhv. aktiviteter og effekter af de forskellige indsatser og bygger på informationer fra rundspørge, interviews og evalueringsrapporter. Endelig giver kapitel 8 et indblik i opstart og afslutning af indsatser på baggrund af rundspørge og interviews.

<sup>1</sup>I denne undersøgelse bruges betegnelsen elev gennemgående om dem, der er indskrevet på erhvervsuddannelserne, uanset om de er i praktik/oplæring eller ej. Dette skyldes, at de undersøgte projekter og indsatser for størstedelens vedkommende er foregået før Børne- og Undervisningsministeriets ændring af terminologien på erhvervsuddannelsesområdet og dermed selv benytter sig af den oprindelige terminologi.

<sup>2</sup>Se metodebilag for en mere detaljeret beskrivelse af de forskellige datakilder og analysemetoder.

# 02

## **Hovedkonklusioner**

## Hovedkonklusioner

### **1 Antallet af indsatser til at øge rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne er steget kraftigt**

Siden 2016 har der været over 200 forskellige indsatser med en samlet bevilling på over 500 mio. kr. I samme periode er søgningen til erhvervsuddannelserne fra grundskolen stagneret, mens frafaldet er faldende. Dog kan der være mange årsager til den stagnerende søgning, og man kan således ikke konkludere, at indsatserne har været virkningsløse.

### **2 Mængden af indsatser og den generelle stigning i antallet har flere konsekvenser**

For det første lægges der stadig flere midler i at udvikle og afprøve nye tiltag inden for rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Samtidig kan kerneopgaven på fx erhvervsskoler være udfordret, hvad angår ressourcer, hvilket ikke tildeles samme opmærksomhed som udviklingen af nye koncepter inden for rekruttering og gennemførelse. For det andet kører en del indsatser parallelt, fx på erhvervsskoler eller i kommuner. Der lader ikke til at være nogen større synergieffekt af disse parallelle forløb, og samtidig kan indsatserne risikere at skulle konkurrere om fx fysiske rammer eller personaletimer. For det tredje kan det være vanskeligt at isolere effekterne af de enkelte indsatser, når de foregår de samme steder og i nogle tilfælde er målrettet mod de samme grupper eller individer.

### **3 Tre fjerdedele af de her undersøgte indsatser handler om rekruttering rettet mod især grundskoleelever**

Disse indsatser sigter oftest mod erhvervsuddannelser generelt eller hovedområdet teknologi, byggeri og transport, hvilket omfatter uddannelser som fx murer, mediegrafiker og buschauffør. Den sidste fjerdedel handler om gennemførelse og retter sig mod erhvervsskoleelever, især på hovedområdet omsorg, sundhed og pædagogik, der omfatter uddannelser til fx SOSU-assistent eller pædagogisk assistent. Indsatserne lader dermed til dels at overse rekruttering blandt andre grupper, som fx voksne eller studenter, og dels at overse, hvad der sker med elever, der har påbegyndt deres erhvervsuddannelse.

### **4 Finansieringen af indsatserne kommer fra tre forskellige kilder**

EU står for næsten halvdelen af midlerne, især gennem EU's socialfond. Private fonde står for ca. en tredjedel af midlerne, og den andel er stigende. Offentlige puljer står for en femtedel af midlerne, som uddeles af Børne- og Undervisningsministeriet og regionerne. Alle tre prioriterer indsatser, der kan øge attraktiviteten af erhvervsuddannelserne. Samtidig adskiller deres prioriteringer sig også fra hinanden, hvor EU og offentlige puljer fx ofte støtter brobygningsprojekter, mens private fonde foretrækker indsatser vedr. rollemøder. Til gengæld lader socialt miljø og lærerkompetencer på erhvervsuddannelserne til at være lavt prioriteret af alle tre parter.



## **5 Det mest almindelige fokus i indsatserne er at øge erhvervsuddannelsernes attraktivitet**

Hvilket dog af de projektansvarlige vurderes som vanskeligt at arbejde direkte med. Derudover er aktiviteter som brobygning, rollemøder og uddannelsesvejledning udbredte, hvilket ses som mere effektivt ift. at nå projektmål. Samtidig lader unges og andre potentielle erhvervsskoleelevers egen viden og erfaring ikke altid til at indgå som en del af designet af nye indsatser. Fælles for alle de mest almindelige aktiviteter er, at de fokuserer på rekruttering blandt grundskoleelever, mens aktiviteter vedr. miljø på erhvervsuddannelserne eller rekruttering af andre grupper er mindre udbredte.

## **6 Ifølge de projektansvarlige er indsatserne overordnet set effektive**

For de projekter, hvor der har kunnet identificeres afrapporteringer og evalueringer, er konklusionerne også overvejende positive. Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at der er forskel på, hvad der menes med effekter, og på, hvordan effekterne gøres op. Således kan betydningen af effekt omfatte målbare resultater, som fx øget søgning eller mindre frafald, men det kan også dreje sig om udokumenterede og i nogle tilfælde udokumenterbare eller uventede effekter. Disse forskellige former for effekter er alle relevante ift. at danne sig et helhedsindtryk af de enkelte indsatser, men forskelligheden gør det vanskeligt at sammenligne effekter på tværs af indsatserne. På samme måde er der stor diversitet i måden, hvorpå effekter måles, med afrapportering til bevillingsgivere som den mest fremherskende metode. Og eftersom der er meget forskelligartede krav til afrapportering, varierer denne metode i sig selv betragteligt. Det afspejler sig også i de identificerede afrapporteringer og evalueringer, hvor der er betydelig bredde i de anvendte metoder og meget få eksempler på projekter, der bruger stærke effektmålingsdesign. Samtidig bør det anerkendes, at mens systematisk og sammenlignelig effektmåling af indsatser er en mulig tilgang, vil valget af målingsmetoder altid være en afvejning af formål og midler i de enkelte indsatser.

## **7 Forankring opfattes som vigtigt af de projektansvarlige**

Og det lader ofte til at være en integreret del af indsatserne. Samtidig fungerer forankring bedst, når den er strategisk funderet. Det betyder i praksis, at der bør være ledelsesmæssig opbakning i den organisation, hvor indsatsen foregår, hvad end det er en erhvervsskole, kommune eller virksomhed. Det er en fordel, hvis det fra starten er fastlagt, hvem der har det specifikke ansvar for forankring, og hvad de forventes at gøre. Det kan dog også være vanskeligt at videreføre indsatser, efter en bevilling er ophørt, hvis der er personaleudskiftning, eller hvis læringer og effekter ikke er tilstrækkeligt dokumenterede.

## **8 Størstedelen af de projektansvarlige ser deres indsatser som skalérbare**

Hvilket indebærer, at de kan udbredes i andre organisationer eller på andre lokaliteter med positive resultater. I praksis lader de fleste tiltag vedr. skalering dog til at have karakter af vidensdeling, hvor erfaringer og læringer deles mellem ensartede typer af organisationer, som fx erhvervsskoler eller kommuner. Det forekommer mere sjældent, at viden deles med de mere overordnede aktører på erhvervsuddannelserne som eksempelvis Børne- og Undervisningsministeriet, arbejdsmarkedets parter eller private fonde. Denne form for vidensdeling ville formentlig kunne facilitere udbredelsen af effektive indsatser på tværs af organisationer og lokaliteter.

**03**

**Anbefalinger**

# Anbefalinger

Anbefalingerne her er udledt på baggrund af resultaterne i denne undersøgelse, som de fremgår af de ovenstående hovedkonklusioner samt de følgende analysekapitler. Desuden trækker de specifikt på to workshops afholdt i hhv. Aarhus og København, hvor projektansvarlige for en række indsatser diskuterede læringer og anbefalinger. Efterfølgende er anbefalingerne blevet rundsendt til workshopdeltagere for at sikre, at de er forankret i både indsatserne og sektoren som helhed. I prioriteret rækkefølge er anbefalingerne som følger:

- Det bør overvejes i højere grad at måle såvel kortsigtede som langsigtede effekter af indsatserne og anvende mere systematiske metoder. Fx kan man overveje, om den generelle balance mellem kvalitative og kvantitative målemetoder på tværs af indsatser er hensigtsmæssig, og eventuelt gøre mere brug af elementer som før- og eftermålinger eller kontrolgrupper. Dette ville også muliggøre sammenligninger og inddragelse af tidligere erfaringer. Desuden kan man overveje at kombinere metoderne, så effektmålinger ikke er enten kvantitative eller kvalitative, men benytter sig af flere typer data, som fx spørgeskemaer, interviews, cases, søgetal eller frafaldsfrekvens.
- Gennemførelse virker underprioriteret ift. rekruttering, og det bør derfor overvejes at iværksætte flere indsatser for dem, der har påbegyndt en erhvervsuddannelse, hvilket understøttes af den relativt høje frafaldsfrekvens. Behovet for mere fokus på gennemførelse ses fx inden for hovedområdet teknologi, byggeri og transport, hvor der p.t. arbejdes mere på at få flere unge ind på uddannelserne end på at støtte dem, der er begyndt. Desuden bør der være mere fokus på, hvordan de generelle strukturer omkring erhvervsuddannelserne påvirker gennemførelsen, fx ift. skoleledelse, undervisningsdidaktik og virksomhedskulturer.
- Ift. indsatser, der skal øge rekrutteringen til erhvervsuddannelserne, bør det overvejes også at fokusere på andre målgrupper end grundskoleelever. Det kan fx være voksne, studenter eller andre specifikke grupper, som der p.t. ikke er så meget fokus på, når der gives bevillinger til rekrutteringsindsatser. Dette kunne både udvide rekrutteringsgrundlaget og hjælpe med at udbrede en forståelse af, at eleverne på erhvervsuddannelserne er en alsidig og mangfoldig gruppe.
- Det bør overvejes at anvende en mere målrettet tilgang, hvor indsatser i højere grad tilpasses specifikke målgrupper og erhvervsuddannelser. Ved at målrette indsatserne mere kan man dels skræddersy aktiviteter og projektmål, så de afspejler målgruppe og formål, og dels måle effekterne af indsatserne mere præcist. Brede mål som at øge attraktivitet eller rekruttere til erhvervsuddannelserne generelt er svære at opfylde og måle effekten af. Ligeledes kan man med fordel inddrage nuværende og kommende erhvervsskoleelevers egne perspektiver mere, når aktiviteter og projektmål skal formuleres.
- Endelig bør det på et mere generelt niveau overvejes, hvordan man rammer en god balance mellem tidsbegrænsede projekter og kerneopgaverne på erhvervsskolerne. Kerneopgaverne omfatter bl.a. undervisning, sammenhæng mellem skoletid og læreplads/praktik samt faglig trivsel. Den stadig voksende mængde indsatser risikerer desuden at komme i karambolage med hinanden og efterlade stadig mindre overskud til systematisk opsamling, forankring og skalering af indsatserne. Man bør derfor også i højere grad skele til tidligere erfaringer, hvis man igangsætter nye indsatser.

# 04

## **Kortlægning af indsatser**



Foto: Marc Kaalund med mentees

## **Fra talent til faglært:** **Mentorordning for erhvervsskoleelever på fødevarer, jordbrug og oplevelser**

### **Projektansvarlig:**

HRT's Uddannelses- og Samarbejdsfond

### **Hovedmålgruppe:**

elever på erhvervsuddannelser

### **Hovedområde:\***

fødevarer, jordbrug og oplevelser

### **Støttet med 2.230.000 kr. af Tietgenfonden i 2020**

"Fra talent til faglært" er en mentorordning for erhvervsskoleelever, som skal gennem deres første praktikforløb. Mentorkorpset består af faglærte unge fra hotel- og restaurationsbranchen, som skal støtte og guide eleverne gennem deres første praktikforløb.

Projektet skaber rammerne for et unge-netværk, hvor dialogen mellem mentorer og mentees er i øjenhøjde, og hvor praktikforløbets forskellige oplevelser drøftes, diskuteres og holdes op mod andre unges erfaringer.

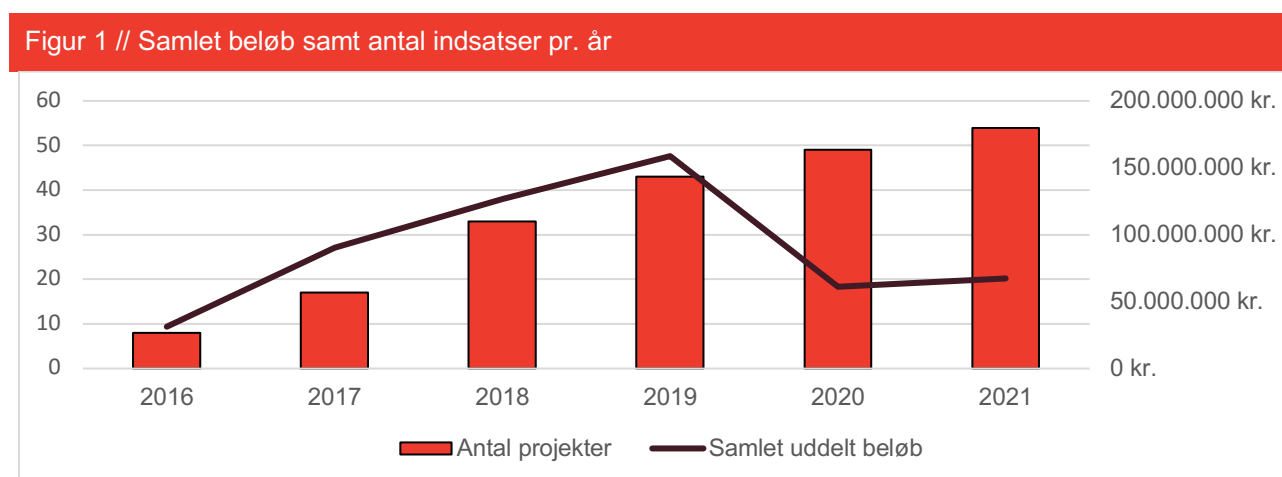
Målet er, at mentorerne understøtter og fastholder eleverne i deres uddannelsesvalg og hjælper dem til at gennemføre. Projektet har til formål at mindske frafaldet, der p.t. er på 30 pct. på erhvervets uddannelser.

**Læs mere på [www.hospitalitycareer.dk](http://www.hospitalitycareer.dk)**

## Mængden af indsatser er kraftig stigende

Antallet af projekter og indsatser, der skal øge rekrutteringen og mindske frafaldet på erhvervsuddannelserne, er næsten syvdoblet fra otte i 2016 til 54 i 2021, som det fremgår af figur 1. Det drejer sig primært om rekrutteringsindsatser, som udgør omkring tre fjerdedele af de her kortlagte indsatser. I samme periode er det samlede bevillingsbeløb femdoblet fra omkring 31 mio. kr. i 2016 til omkring 159 mio. kr. i 2019, hvorefter det er faldet til omkring 67 mio. kr. i 2021.<sup>3</sup>

Faldet i det samlede bevillingsbeløb fra 2019 til 2020 skyldes næsten udelukkende en pause i bevillinger fra EU's socialfond som følge af overgangen fra en syvårig budgetperiode til den næste. Ifølge Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, som administrerer midlerne fra EU's socialfond, forventes bevillingerne genoptaget i 2022 eller 2023 med et fortsat fokus på bl.a. rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Det kan således forventes, at det lavere bevillingsbeløb i 2020 og 2021 er en midlertidig tendens. Samtidig er det bemærkelsesværdigt, at pausen i bevillinger fra EU's socialfond ikke lader til at have haft effekt på stigningen i antallet af påbegyndte projekter og indsatser.



N = 206 NB. Der er kun fundet to indsatser i 2022, hvilket skyldes, at arbejdet med denne kortlægning blev færdiggjort primo 2022. For ikke at give et misvisende billede af udviklingen er 2022 derfor udeladt i figur 1. De to indsatser er medtaget i de følgende figurer.

Den udvikling, der ses i figur 1, lader til at hænge sammen med det generelt øgede fokus på erhvervsuddannelserne blandt politiske aktører, arbejdsmarkedets parter, uddannelsesinstitutioner og private fonde såvel som i den brede offentlighed. Samtidig med at debatten om mangel på faglært arbejdskraft er taget til, har man i stigende grad dedikeret midler til projekter og indsatser, der skal sikre rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne.

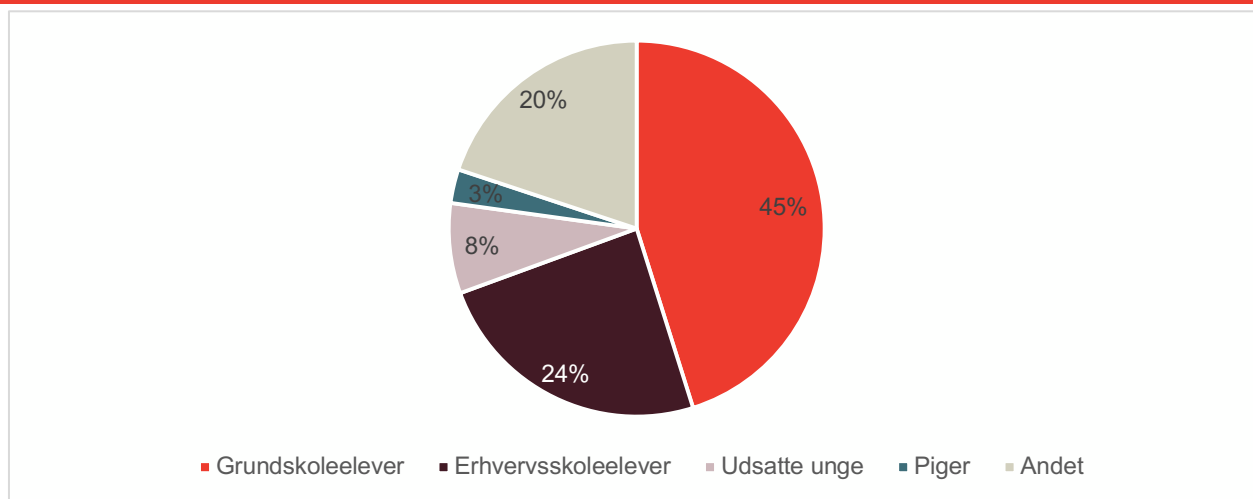
## Fokus på grundskoleelever og erhvervsuddannelser generelt

Hvad angår hovedmålgrupperne for de 206 kortlagte projekter og indsatser, har vi opdelt dem i fem kategorier – grundskoleelever, erhvervsskoleelever, udsatte unge, piger og andet. Et diagram over fordelingen ses i figur 2. Heraf fremgår det, at 45 pct. af projekterne og indsatserne primært fokuserer på at rekruttere grundskoleelever via fx brobygningsforløb, information om erhvervsuddannelser og brug af rollemodeller. 24 pct.

<sup>3</sup> Det har ikke været muligt at finde bevillingsstørrelsen for 14 af de identificerede projekter og indsatser.

sigter mod gennemførelsen for de elever<sup>4</sup>, der allerede er på en erhvervsuddannelse. 8 pct. omhandler udsatte unge, enten ift. rekruttering eller ift. gennemførelse. 3 pct. fokuserer på at rekruttere flere piger til erhvervsuddannelser via brobygning, information eller rollemodeller. Endelig har 20 pct. ikke nogen defineret hovedmålgruppe. Det inkluderer bl.a. bred rekruttering via rollemodeller eller information samt øgning af erhvervsuddannelsernes attraktivitet via konkurrencer eller afslutningsceremonier.

Figur 2 // Hovedmålgrupper for indsatser



N = 206

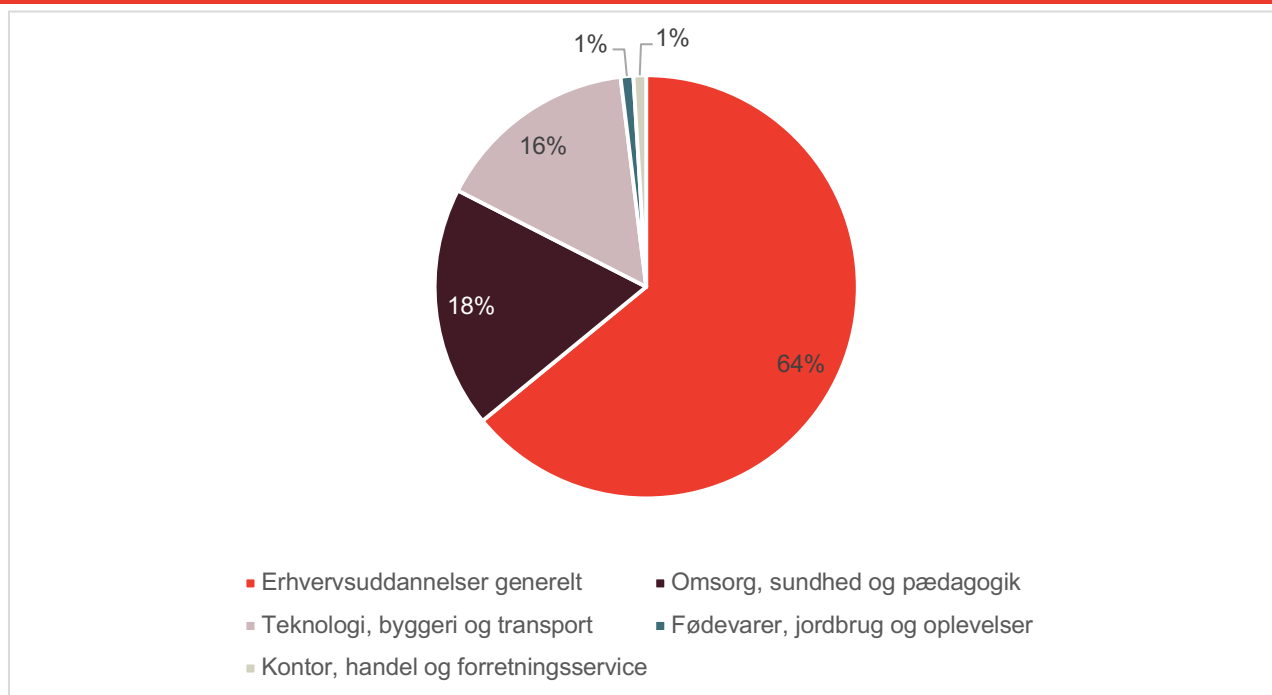
Fordelingen mellem hovedmålgrupper i figur 2 viser, at over to tredjedele af indsatserne primært retter sig mod grundskoleelever eller erhvervsskoleelever generelt. En tiendedel retter sig mod mere specifikke målgrupper, såsom udsatte unge eller piger, mens den sidste fjerdedel ikke har nogen defineret hovedmålgruppe. Dermed er indsatserne som regel generelle i deres tilgang og prøver at ramme så bredt som muligt. Især grundskoleelever er ofte genstand for indsatserne, og lige under halvdelen af projekterne og indsatserne er specifikt rettet mod at få dem til at vælge en erhvervsuddannelse. Der tegner sig et lignende mønster mht. de udelte bevillingsbeløb.

Figur 3 viser, hvilke hovedområder på erhvervsuddannelserne indsatserne er rettet imod. Der findes fire hovedindgange på erhvervsuddannelserne: fødevarer, jordbrug og oplevelser; kontor, handel og forretningsservice; omsorg, sundhed og pædagogik samt teknologi, byggeri og transport. Under hvert af disse hovedområder findes en række individuelle erhvervsuddannelser. Som det fremgår, er næsten to tredjedele af indsatserne (64 pct.) rettet mod erhvervsuddannelserne generelt frem for et bestemt område. Omsorg, sundhed og pædagogik samt teknologi, byggeri og transport tegner sig for hhv. 18 pct og 16 pct., mens kun 1 pct. af indsatserne er rettet mod fødevarer, jordbrug og oplevelser samt kontor, handel og forretningsservice.

<sup>4</sup> I denne undersøgelse bruges betegnelsen *elev* gennemgående om dem, der er indskrevet på erhvervsuddannelserne, uanset om de er i praktik/oplæring eller ej. Dette skyldes, at de undersøgte projekter og indsatser for størstedelens vedkommende er foregået før Børne- og Undervisningsministeriets ændring af terminologien på erhvervsuddannelsesområdet og dermed selv benytter sig af den oprindelige terminologi.



Figur 3 // Indsatser fordelt efter hovedområder på erhvervsuddannelserne

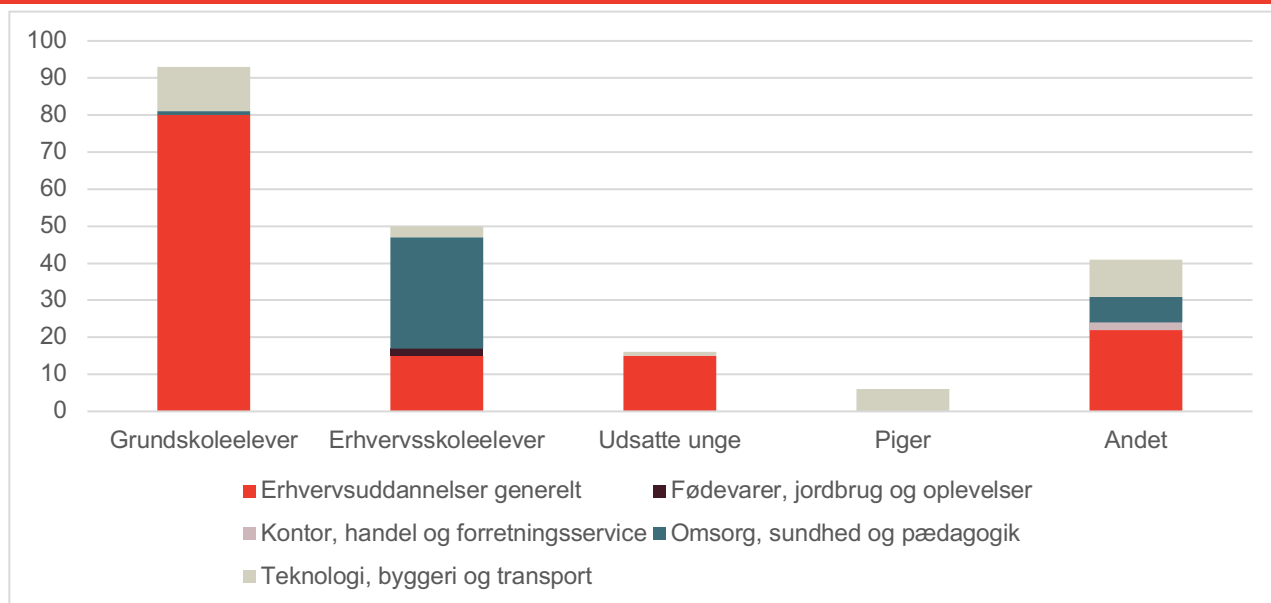


N = 206

Fordelingen i figur 3 viser, at størstedelen af de identificerede indsatser sigter mod rekruttering til og gennemførelse på erhvervsuddannelser over en bred kam. Blandt de mere specialiserede indsatser er det dog fortrinsvis omsorg, sundhed og pædagogik samt teknologi, byggeri og transport, der får opmærksomhed. Kun 2 pct. af indsatserne retter sig mod fødevarer, jordbrug og oplevelser samt kontor, handel og forretningsservice, som dermed må siges at være kraftigt underrepræsenterede ift. projekter og indsatser.

Figur 4 viser indsatsernes målgrupper, ift. hvilket hovedområde de fokuserer på. Deraf ses det, at de fleste indsatser rettet mod grundskoleelever sigter mod erhvervsuddannelserne generelt og ikke et specifikt hovedområde. 12 af indsatserne til grundskoleelever fokuserer dog på teknologi, byggeri og transport, mens omsorg, sundhed og pædagogik, fødevarer, jordbrug og oplevelser samt kontor, handel og forretningsservice ikke fylder meget. For erhvervsskoleelever er billedet anderledes. Her foregår størstedelen af indsatserne på omsorg, sundhed og pædagogik og til dels erhvervsuddannelserne generelt, mens fødevarer, jordbrug og oplevelser, kontor, handel og forretningsservice samt teknologi, byggeri og transport fylder væsentligt mindre. Indsatserne rettet mod udsatte unge sigter mod erhvervsuddannelserne generelt, mens samtlige indsatser til piger fokuserer på teknologi, byggeri og transport.

Figur 4 // Hovedmålgrupper for indsatser vs. hovedområder på erhvervsuddannelserne



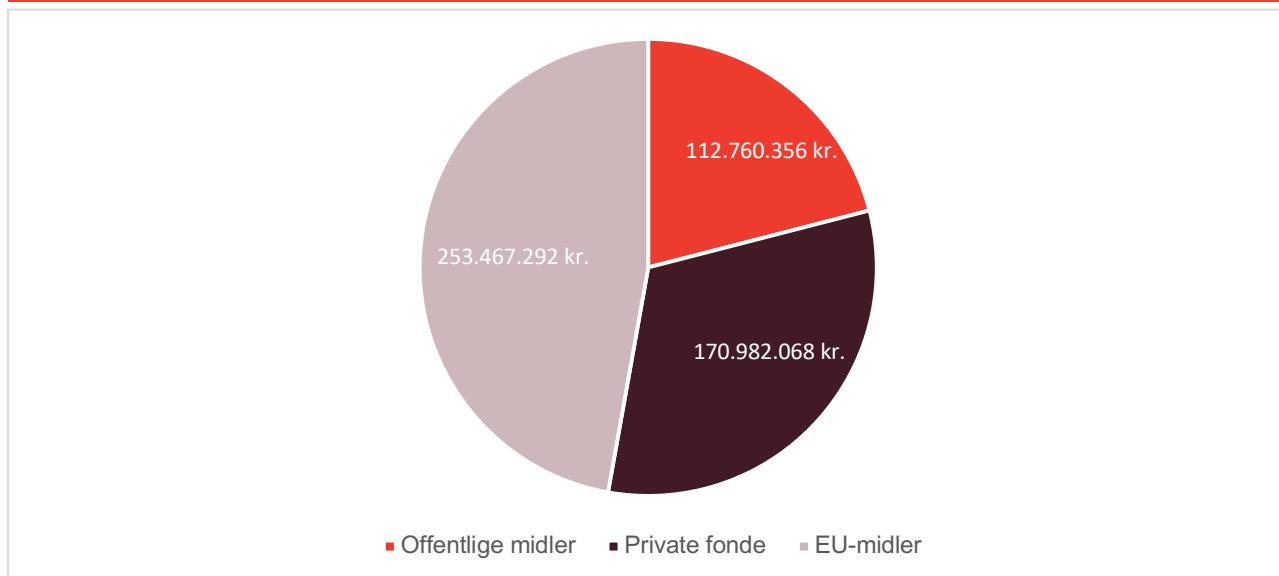
N = 206

Figur 4 viser en klar tendens, ift. at indsatserne samlet set målretter bestemte hovedretninger på erhvervsuddannelserne mod bestemte målgrupper. Indsatser for dem, der skal vælge uddannelse, handler i høj grad om erhvervsuddannelser generelt og i nogen grad om teknologi, byggeri og transport, eksempelvis i form af brobygning eller rollemodeller. Indsatser for elever, der allerede er på erhvervsuddannelserne, er til gengæld mere fokuserede på omsorg, sundhed og pædagogik, eksempelvis i form af sprogindsatser eller praktik. Det kunne dermed tyde på, at der på erhvervsuddannelser generelt og på teknologi, byggeri og transport fokuseres mere på rekruttering og mindre på, hvad der sker på uddannelserne. Omvendt lader der på omsorg, sundhed og pædagogik til at være mere fokus på gennemførelse end på rekruttering. Fødevarer, jordbrug og oplevelser samt kontor, handel og forretningservice er som nævnt ikke genstand for større opmærksomhed,

### Flere midler fra private fonde

Ser man nærmere på finansieringen, er der tre hovedkilder: EU, private fonde og offentlige midler. Som det ses på figur 5, udgør EU-midlerne næsten halvdelen af de samlede uddelte midler i hele perioden 2016 til 2022. EU uddeler oftest midler via Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, og langt størstedelen af midlerne, over 250 mio. kr., kommer fra EU's socialfond. Omkring en tredjedel af de samlede bevillinger kommer fra private fonde, hvilket dækker over en række større og mindre fonde. De tre fonde, der har bevilget mest i perioden, er Tietgenfonden, A.P. Møller Fonden og Villum Fonden, som tilsammen står for over 130 mio. kr. De sidste omkring 20 pct. af midlerne er offentlige midler fra staten og regionerne. Statsmidlerne udmøntes gennem Børne- og Undervisningsministeriet og udgør omkring 48 mio. kr., mens regionerne støtter med omkring 65 mio. kr.

Figur 5 // Kilder til midler



N = 206

Selvom bevillinger fra EU udgør næsten halvdelen af de bevilgede midler, er der kun tale om 21 indsatser (10 pct.). Det skyldes, at især EU's socialfond generelt støtter få større projekter, så der fx er seks EU-bevillinger på over 10 mio. kr. Samtidig bør det nævnes, at EU's socialfond indstillede sin bevillingsaktivitet på erhvervsuddannelsesområdet midlertidigt i 2020-21, hvilket også kan ses i figur 1, hvor det samlede udelte beløb faldt kraftigt fra 2019 til 2020. Noget af dette fald er imidlertid blevet opvejet af midler fra private fonde og offentlige puljer. De private fondes bevillinger udgjorde i 2021 47 pct. af den samlede mængde bevillinger, og beløbet lader til fortsat at være stigende.



## **Kloge hænder:**

### **Brobygning for grundskolelever på tværs af folkeskoler, erhvervsskoler og erhvervsliv**

**Projektansvarlig:**

Herningsholm Erhvervsskole

**Hovedmålgruppe:**

grundskoleelever

**Hovedområde:**

teknologi, byggeri og transport

**Støttet med 1.480.000 kr. af Region Midtjylland i 2020**

”Kloge hænder” fokuserer på STEM-erhvervsuddannelser og lader bl.a. elever i udskoling se håndværksfagene udført i praksis og møde faglærte rollemodeller.

Det sker, ved at håndværks-, produktions- og industrivirksomheder inviterer eleverne til en introduktion til håndværksfagene og fortæller om, hvilke muligheder erhvervsuddannelserne åbner op for. Forud for besøgene arbejder eleverne med virksomhedsrelevante opgaver hjemme på skolerne.

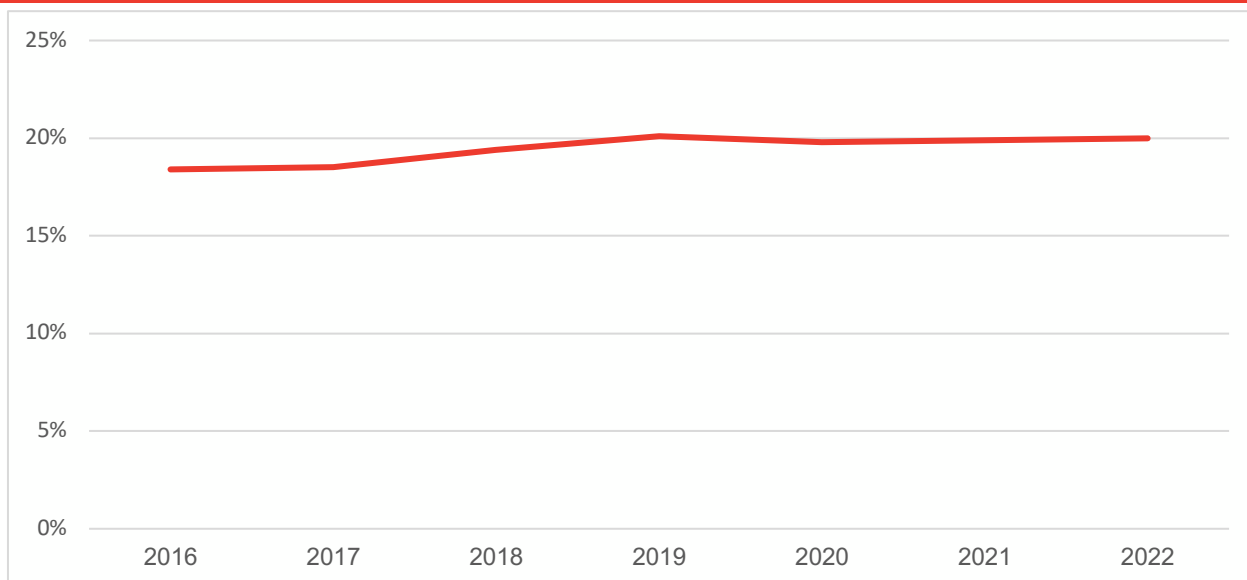
Formålet er at inspirere eleverne til at vælge en STEM-erhvervsuddannelse ved at knytte grundskolens fag og erhvervsuddannelsernes faglighed sammen i et fælles brobygningsforløb.

Læs mere på [www.herningsholm.dk](http://www.herningsholm.dk)

## Søgningen til erhvervsuddannelserne stagnerer, mens frafaldet falder

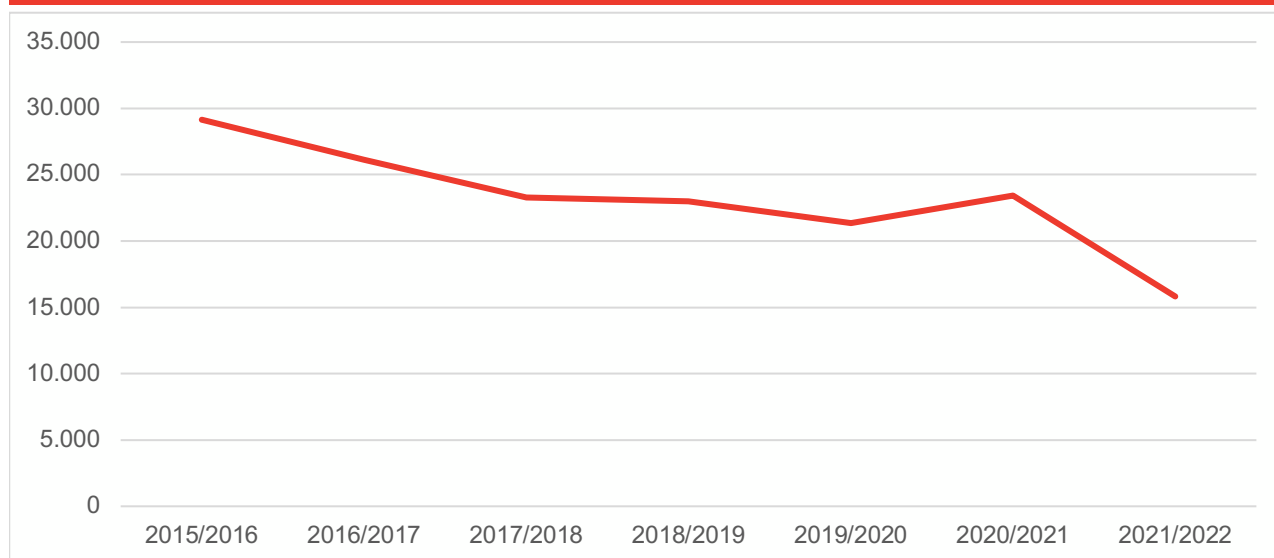
Eftersom der over de seneste fem år er bevilget et relativt stort beløb på over en halv mia. kr. til indsatser, der skal forbedre rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne, er det også relevant at se på tendenserne ift. søgning og frafald inden for samme periode. Som det ses på figur 6 og 7, er søgningen fra grundskolen til erhvervsuddannelserne i store træk stagneret mellem 2014 og 2022, mens frafaldet er faldende. Det skal dog bemærkes, at der kan være mange årsager til denne udvikling, og under alle omstændigheder er det ikke muligt at afgøre, hvordan tallene ville have set ud uden de her beskrevne indsatser. At søgningen ikke er ændret, kan således ikke bruges som grundlag for at konkludere, at effekterne har været virkningsløse.

Figur 6 // Andel af unge, der søger en erhvervsuddannelse som førsteprioritet efter grundskolen



Kilde: Danmarks Statistik

Figur 7 // Antal elever, der afbryder deres erhvervsuddannelse



Kilde: Danmarks Statistik

Det er dog påfaldende, at netop søgningen til erhvervsuddannelserne ikke har ændret sig nævneværdigt, når tre fjerdedele af de her kortlagte indsatser fokuserer på netop dette område. Der er to mulige tolkninger af dette forhold. Enten går den overordnede tendens mod et faldende søgetal, hvilket det svage fald mellem 2014 og 2016 måske kunne tyde på. I så fald har indsatserne haft en positiv effekt med at tiltrække flere og modvirke denne tendens. Eller også går den overordnede tendens mod stagnation i søgetal. I så fald har indsatserne ikke haft nævneværdig effekt. Det er ikke muligt inden for rammerne af nærværende undersøgelse at afgøre, præcis hvilken tolkning der er mest rammende, men det vidner under alle omstændigheder om et behov for bedre indsigt i, hvilke typer af indsatser der kan gøre en forskel.

# 05

## Læringer fra indsatser



## **Unge i praksis:**

### **Tidligere og mere sammenhængende uddannelsesvejledning for unge**

**Projektansvarlig:**

Enhed for uddannelses- og erhvervsvejledning i kommunerne (EUK)

**Hovedmålgruppe:**

grundskoleelever

**Hovedområde:**

alle erhvervsuddannelser

**Støttet med 5.100.000 kr. af Tietgenfonden i 2018**

I kraft af projektmidler er det blevet muligt for "Unge i praksis" at præsentere grundskoleelever og deres forældre for en bred vifte af uddannelses tilbud i 7. klasse, mens de unge stadig er nysgerrige og åbne. Fokus er på, at det er spændende at tage en erhvervsuddannelse, og at en erhvervsuddannelse er adgangsbillet til et spændende job.

Under forløbet skal de unge og deres forældre præsenteres for uddannelses- og jobmuligheder i forskellige brancher. De unge får også mulighed for at prøve sig selv af uden for klasselokalet ved at besøge erhvervsskoler og virksomheder. På den måde muliggør indsatsen flerdimensionel læring, hvor de unge udforsker både et fag og deres egne forestillinger.

Formålet er, at alle unge understøttes i at træffe et oplyst uddannelsesvalg, og at flere dygtige og motiverede unge søger og gennemfører en erhvervsuddannelse.

**Læs mere på [www.ungeipraksis.dk](http://www.ungeipraksis.dk)**



## Samarbejde

- **Samarbejde med grundskoler:** Ifølge deltagerne i de to workshops i nærværende undersøgelse har ledelse og lærere ikke altid forståelse for erhvervsuddannelsesområdet. Samtidig arbejder skoler og ungdoms- og uddannelsesvejledninger (UU-vejledninger) med nogle forholdsvis faste procedurer og tidsplaner, som kan vanskeliggøre samarbejde. De enkelte lærere og vejledere er dog ofte positive og lærevillige, når først samarbejdet er etableret.
- **Samarbejde med erhvervsskolelærere:** Nogle lærere kan have en relativt traditionel tilgang til fag og undervisning. Det betyder, at en generel respekt for fag og faglighed er et godt udgangspunkt for indsatser. Men det betyder også, at der kan være et udviklingspotentiale ift. didaktik og pædagogik, selvom det ikke er et decideret projektmål.
- **Samarbejde med virksomheder:** Det er vigtigt, at virksomheder tager medansvar. Nogle gange skal de motiveres lidt, ligesom der kan være udfordringer med interne virksomhedskulturer. Hvis der er en form for fælles organisation, fx en bygherre, brancheorganisation e.l., kan dette være en indgang til et velfungerende samarbejde.
- **Samarbejde med kommuner:** Indsatser skal ideelt set passe ind med kommunale strategier for at sikre forankring og skalering. Det gælder også ift. samarbejde med folkeskoler, hvor den kommunale forvaltning har beslutningsmyndighed til at sikre deltagelse på tværs af skoler.
- **Samarbejde med bevillingsgivere:** Det fungerer godt, når bevillingsgivere faciliterer vidensdeling på tværs af de indsatser, de støtter. Det kan fx være opstartsmøder, men løbende opfølgning er også positivt for projektstyring og -effekt. Samtidig har forskellige organisationer meget forskellige formater og krav, hvilket kan være frustrerende, hvis man får midler fra forskellige kilder. Endelig lader både EU, offentlige puljer og private fonde til at prioritere indsatser, der skal ændre individuelle unge og deres valg frem for at ændre de overordnede strukturer, fx blandt virksomheder.
- **Overordnet om samarbejde:** Gode relationer og netværk er afgørende, og de skal opbygges så tidligt som muligt. Denne "koordineringsbyrde" fortsætter hele vejen gennem indsatserne, hvor det fælles mindset og sprog skal vedligeholdes og opdateres. Samtidig er dette arbejde skrøbeligt, fordi koordinering af samarbejde er meget personafhængigt. Det er desuden vigtigt med tidlig erfaringsudveksling mellem parter, der arbejder inden for det samme område.

## Effekt

- **Måling af effekt:** Det kan lade sig gøre at måle effekten af indsatser og projekter via fx kontrolgrupper. Det er dog et ekstremt omfattende arbejde, og det tager typisk flere år, før man kan se resultaterne, hvilket kan være en udfordring med de rammer, der ofte er for projektbevillinger. Samtidig er kvantitativ effektmåling ikke tilstrækkeligt, og der er behov for en fleksibel tilgang, der giver plads til fx fortællinger, oplevelser og uventede resultater.
- **Kommunikation af effekt:** Ved at evaluere og formidle effekter både efter indsatser og undervejs i forløbet kan man hjælpe med at dele viden. Dette kan være til gavn for andre indsatser, som på den måde ikke behøver at begynde helt forfra. På den måde sikrer man, at ens egne erfaringer og resultater er tilgængelige, hvilket også hjælper på forankring og skalering af projektelementer.
- **Kontekst for effekt:** Effekten af de enkelte indsatser kan ikke ses i isolation, men påvirkes af fx nationale, lokale, geografiske, politiske og økonomiske faktorer. Indsatser er særligt effektive, hvis de passer ind i eksisterende tendenser og dagsordener som fx grøn omstilling eller MeToo.

- **Overordnet om effekt:** Problemerne med rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne har været velkendte gennem længere tid, og på trods af et stort antal indsatser er der ikke sket noget afgørende. Samtidig er "voksenlogikker" ikke altid en frugtbar tilgang til effekt og effektmåling, og man bør tage mere udgangspunkt i de unges perspektiv og behov.

## Forankring

- **Tidspunkt for forankring:** Det er for sent først at tænke på forankring, når indsatserne nærmer sig deres afslutning. Forankring fungerer bedst, når det er tænkt ind fra starten af indsatserne og løbende genbesøges undervejs i forløbet. Her kan man med fordel trække på andre indsatsers erfaringer og læringer.
- **Ansvar for forankring:** Indsatser forankres bedst, hvis de er strategisk funderet hos fx kommuner, regioner, grundskoler, erhvervsskoler eller virksomheder. Dvs. at hvis indsatsen passer ind med en lokal strategi, er det klarere, hvem der har ansvaret for, at relevante projektelementer kan fortsættes. Samtidig er det en fordel, hvis det fra starten er fastlagt, hvem der har det specifikke ansvar for forankring, og hvad de forventes at gøre.
- **Overordnet om forankring:** En del indsatser stopper efter bevillingsperioden, bl.a. pga. manglende økonomi eller kapacitet. Det betyder også, at erfaringer og viden ofte går tabt, hvilket gør, at nye indsatser skal begynde forfra.

## Andre læringer

- **Valg og motivation blandt grundskoleelever:** Unge har generelt en mangelfuld forståelse for erhvervsuddannelserne, og de har dermed dårlige forudsætninger for at tilvælge dem. Det fungerer godt at forventningsafstemme med de unge, inden man involverer dem i indsatser, så man forstår, hvor de kommer fra, og hvad deres behov er. I det hele taget mangler der forståelse for og indblik i de unges eget perspektiv.
- **Trivsel og gennemførelse på erhvervsuddannelserne:** For at trives skal elever opleve deres uddannelse som en helhed, hvilket indbefatter sammenhæng mellem skole og læreplads/praktik samt sammenhæng mellem uddannelse og socialt liv. Samtidig er der store forskelle på erhvervsskoleelever, og det er vigtigt at tage hensyn til både mere og mindre ressourcstærke elever. Endelig er frafaldstal ikke altid en god indikator for effekt, da en del frafaldne elever blot skifter til en anden erhvervsuddannelse.
- **Målgruppe og projektmål:** Det sker ofte, at indsatser må tilpasses undervejs. Det kan fx skyldes, at man rammer en anden målgruppe end forventet, fordi målgruppen har andre behov end forventet, eller fordi projektmålene viser sig ikke at svare til opgaven. I de tilfælde er fleksibilitet og nytænkning vigtigt, men det kan også give udfordringer ift. evaluering og afrapportering af de oprindelige projektmål.
- **Projektstyring:** Man skal være bevidst om, at rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne er et komplekst felt, hvor forskellige problemstillinger ofte hænger sammen. Man skal derfor på den ene side være fleksibel i sin tilgang og på den anden side kunne begrænse sig, så projektet ikke vokser ukontrolleret. Det kan bl.a. gøres ved at holde fokus på den strategi og vision, der ligger bag indsatsen.

# 06

## **Aktiviteter og samarbejde ifm. indsatser**



## **Bygge-Boxen:**

### **Byggefagligt undervisningstilbud for grundskoleelever**

**Projektansvarlig:**

Mercantec

**Hovedmålgruppe:**

grundskoleelever

**Hovedområde:**

teknologi, byggeri og transport

**Støttet med 1.581.000 kr. af Tietgenfonden i 2018**

”Bygge-Boxen” er en skibscontainer fyldt med byggematerialer, der tilbydes en given folkeskole i en 14-dages periode.

Projektet giver elever og lærere i 2.-7. klasse mulighed for at afprøve produktbåret og virkelighedsnær undervisning i fag som fx håndværk og design, matematik, dansk, natur/teknologi og biologi. Sammen med boksen tilbydes en faglært underviser, der leder byggeriet sammen med klassens lærer. Samtidig tilknyttes lærlinge fra lokale byggefirmaer, der fungerer som rollemodeller og støttelærere. Dermed er der faglært knowhow til stede, og folkeskolelæreren får ekstra hænder, så eleverne selv kan designe, skabe, afprøve og udvikle med byggematerialer og værktøj.

Målet er, at flere folkeskoleelever får øget viden om praksisbetonede færdigheder i relation til både skolefag og muligheder for karriere i byggebranchen eller erhvervslivet.

**Læs mere på [www.mercantec.dk/udviklingsprojekter/bygge-boxen](http://www.mercantec.dk/udviklingsprojekter/bygge-boxen)**

## Aktiviteter fokuserer på attraktivitet, brobygning og rollemodeller

Figur 8 viser en oversigt over aktiviteterne ifm. de indsatser, vi fik besvarelser fra i rundspørgen. De adspurgte projektansvarlige fik mulighed for krydse flere muligheder af, og alle indsatser har haft mere end én aktivitet. Over halvdelen af indsatserne (56 pct.) har aktiviteter, der skal øge erhvervsuddannelsernes attraktivitet. Fællesnævneren for mange af disse indsatser har været et ønske om at løfte erhvervsuddannelsernes omdømme og den generelle faglige stolthed. Det kan fx være gennem oplysningskampagner, virksomhedsbesøg eller andre tiltag, som skal gøre erhvervsuddannelserne attraktive over for potentielle elever. Som en interviewperson udtrykker det:

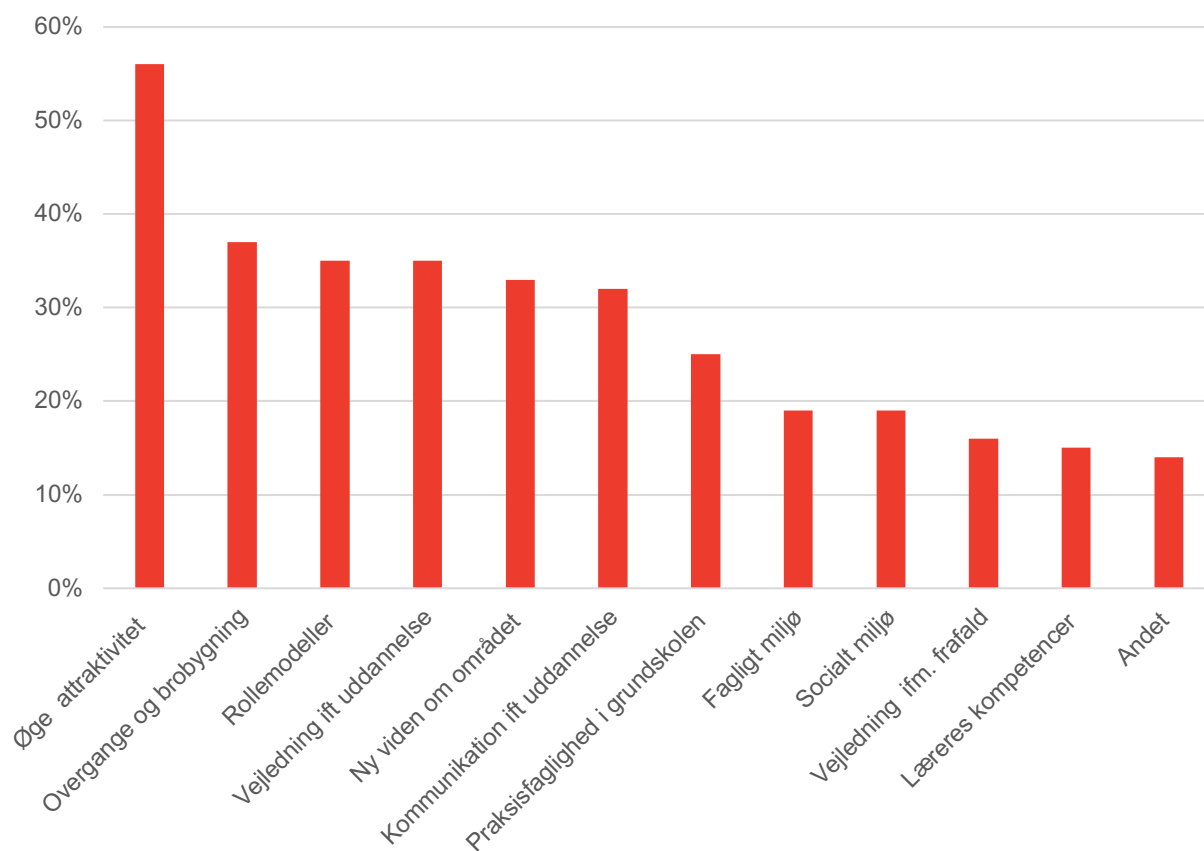
*Hvis man fravælger en erhvervsuddannelse, så skal det i hvert fald være på et oplyst grundlag omkring de her fag. Og det skal i hvert fald ikke være, at du som femtenårig kan føle dig flov eller skamme dig eller føle, du skal forsvare, hvorfor du vælger en erhvervsfaglig uddannelse i stedet for at gå i gymnasiet.*

*(IP9, projektleder)*

37 pct. har aktiviteter, der skal øge rekrutteringen ved at styrke overgange og brobygning fra grundskolen til erhvervsuddannelserne. Omkring en tredjedel (35 pct.) har benyttet sig af rollemodeller til at inspirere til at vælge en erhvervsuddannelse (35 pct.), vejledning ift. valg af uddannelse (35 pct.), tilvejebringelse af ny viden om rekruttering eller gennemførelse på erhvervsuddannelserne (33 pct.) eller kommunikation ift. valg af uddannelse (32 pct.). En fjerdedel har aktiviteter vedr. praksisfaglighed i grundskolen som et led i at inspirere unge til at vælge en erhvervsuddannelse.

Blandt de mindre brugte aktiviteter er styrkelse af fagligt eller socialt miljø på erhvervsuddannelserne (begge angivet i 19 pct. af besvarelserne), vejledning af erhvervsskoleelever, der er i risiko for at falde fra (16 pct.), samt styrkelse af erhvervsskolelærernes kompetencer (15 pct.). 14 pct. af de indsatser, vi har besvarelser fra, angiver andre former for aktiviteter.

Figur 8 // Aktiviteter ifm. indsatserne



N = 110

Overordnet set viser oversigten i figur 8 et ønske om at styrke erhvervsuddannelsernes profil og gøre dem mere attraktive over for især unge. De mest anvendte aktiviteter afspejler således det generelle fokus på grundskoleelever, som kortlægningen også viser (se figur 2). De primære aktiviteter mhp. at rekruttere grundskoleeleverne bliver dermed styrkelse af overgange mellem grundskole og erhvervsuddannelser, brug af rollemodeller og uddannelsesvejledning. Disse aktiviteter er blevet beskrevet nærmere i interviewene, hvor interviewpersonerne bl.a. har nævnt virksomhedsbesøg, udflytning af undervisning, forskellige rollemødelordninger og tiltag for at styrke vejledningen af unge. Vedr. rollemodeller udtaler en interviewperson fx:

*[Vi har] en masse lærlinge fra virksomheder ude i klasserne og fortælle. Det har vi gjort rigtig meget i også. Det tror jeg også, har haft sådan en effekt om, at man møder nogle, som står der i arbejdstøjet og præsenterer faget, som man ellers ikke lige overhovedet havde overvejet som elev at søge ind på.*

*(IP5, specialkonsulent, kommune)*

I den anden ende af spektret på figur 8 ligger indsatser under selve erhvervsuddannelses-forløbet, som fx kan omhandle fagligt eller socialt miljø, vejledning af erhvervsskoleelever eller lærerkompetencer. Mens mange aktiviteter således handler om at få unge til at søge ind på erhvervsuddannelserne, er der færre, der handler om deres vilkår, når de først er startet. Enkelte interviewpersoner taler om at styrke erhvervsskolelærernes kompetencer ift. praktisknær undervisning eller at tage erhvervsskoleelever på ekskursioner, men sådanne aktiviteter lader ikke til at fylde ret meget i det overordnede billede.

Der er visse forskelle på aktiviteter, alt efter hvem der har finansieret de enkelte indsatser og projekter. Tabel 1 viser top-tre og bund-tre for hhv. EU-midler, private fonde og offentlige midler. Alle tre har prioriteret aktiviteter, der skal øge attraktiviteten. Overgange og brobygning er ligeledes brugt i mange indsatser finansieret af EU eller offentlige midler, mens rollemodeller lader til at være mere brugt i indsatser finansieret af private fonde. Desuden figurerer vejledning om uddannelsesvalg højt i indsatser finansieret af offentlige midler, mens det rangerer forholdsvis lavt i indsatser finansieret af EU eller private fonde. Endelig prioriteres læreres kompetencer lavt i indsatser finansieret af EU eller offentlige midler.

Tabel 1 // Top-tre og bund-tre for aktiviteter for hhv. EU-midler, private fonde og offentlige midler

	<b>EU-midler (n = 9)</b>	<b>Private fonde (n = 47)</b>	<b>Offentlige midler (n = 52)</b>
<b>Top-tre</b>	1. Øge attraktivitet (100 pct.)	1. Øge attraktivitet (62 pct.)	1. Øge attraktivitet (58 pct.)
	2. Overgange og brobygning (100 pct.)	2. Rollemodeller (62 pct.)	2. Overgange og brobygning (48 pct.)
	3. Fagligt miljø (73 pct.)	3. Kommunikation ift. uddannelse (47 pct.)	3. Vejledning ift. uddannelse (35 pct.)
<b>Bund-tre</b>	10. Læreres kompetencer (36 pct.)	10. Socialt miljø (17 pct.)	10. Vejledning ifm. frafald (21 pct.)
	11. Vejledning ift. uddannelse (27 pct.)	11. Vejledning ift. uddannelse (15 pct.)	11. Socialt miljø (21 pct.)
	12. Andet (9 pct.)	12. Andet (13 pct.)	12. Læreres kompetencer (15 pct.)

Ud over overlappet ift. at øge attraktiviteten af erhvervsuddannelserne tyder tabel 1 på, at der er visse forskelle mellem især offentlige og private finansieringskilder. Ved uddelingen af offentlige midler prioriteres overgange og uddannelsesvejledning relativt højt, hvilket ligger i forlængelse af de tilbud, der allerede findes i fx folkeskolen eller kommunernes ungdoms- og uddannelsesvejledninger (UU-vejledninger). Denne type aktiviteter prioriteres relativt lavt af private fonde, hvilket kan være, fordi det netop ses som en offentlig opgave. I stedet prioriterer fonde tilsyneladende aktiviteter, der kan organiseres uafhængigt af eksisterende tilbud, som fx rollemodeller. Hverken private fonde eller offentlige puljer lader til at prioritere det sociale miljø på erhvervsuddannelserne, selvom en enkelt interviewperson, der arbejdede med dette, mente, at det har en positiv indvirkning på gennemførelse.

Det er svært at udlede noget entydigt angående prioritering af EU-midler. Dels har vi kun fået besvarelser fra 11 EU-finansierede indsatser, og dels er især bevillingerne fra EU's socialfond relativt store (op til 43 mio. kr.), hvilket gør, at der er plads til at prioritere et større antal aktiviteter ifm. hver indsats. En interviewperson arbejdede fx på et EU-finansieret projekt med fem spor, der inkluderede aktiviteter som



uddannelsesvejledning til folkeskoleelever, studievejledning til erhvervsskoleelever, åben adgang til værksteder på erhvervsskoler for at øge attraktiviteten, tilvejebringelse af flere praktikpladser og sprogstøtte til erhvervsskoleelever.

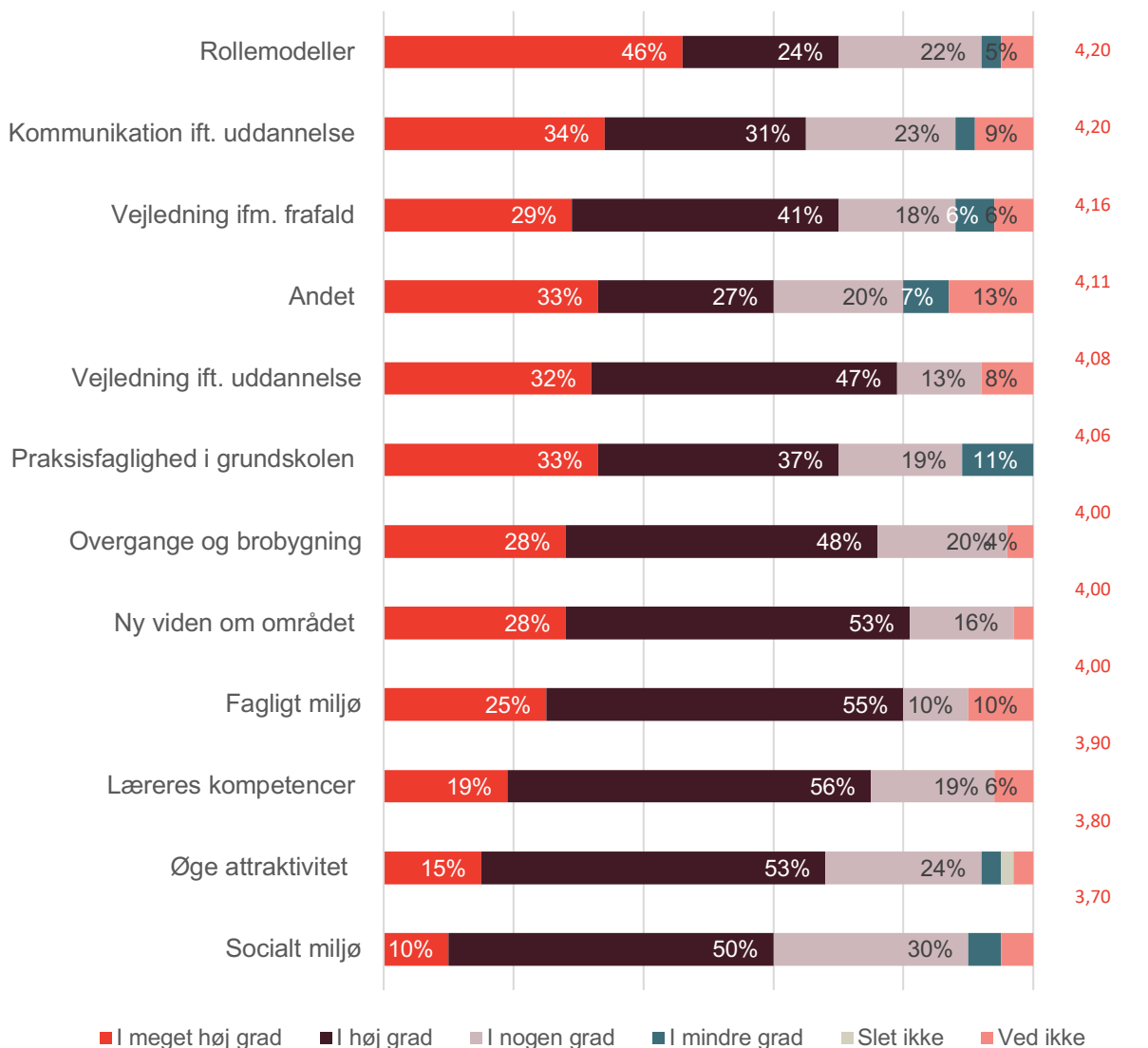
### **Der er forskel på, hvor effektive forskellige aktiviteter vurderes til at være**

Figur 9 illustrerer, i hvilken grad de projektansvarlige, der har benyttet sig af bestemte aktiviteter, vurderer, at disse aktiviteter bidrager til målene for deres indsats. Ud over den procentvise fordeling mellem valgmulighederne har vi tildelt hver svarmulighed en numerisk værdi fra 0 til 5, således at "slet ikke" har værdien 0, mens "i meget høj grad" har værdien 5. På den måde får fx aktiviteten "rollemodeller" den samlede værdi 4,20, som det ses i kolonnen til højre. Aktiviteterne på figur 9 er rangordnet oppefra og ned efter den samlede værdi af besvarelserne, ift. hvor meget de vurderes at bidrage til projektets mål. Fordelingen af besvarelserne fra "slet ikke" til "i høj grad" er medtaget som illustration; det meningsbærende element i figuren er værdierne i højre kolonne.

På figuren ses det, at aktiviteterne rollemodeller, vejledning ifm. valg af uddannelse og styrkelse af det faglige miljø i højere grad vurderes til at bidrage til opfyldelse af projektmål. Derimod vurderes styrkelse af praksisfaglighed i grundskolen, øgning af attraktivitet og styrkelse af det sociale miljø til i mindre grad at bidrage til opfyldelse af projektmål.



Figur 9 // I Vurdering af, i hvilken grad aktiviteter bidrager til at nå projektmål



N = 110

Den aktivitet, der vurderes som bedst til at bidrage til opfyldelsen af projektmål, er rollemodeller, som, jf. figur 8, også er blandt de tre mest anvendte former for aktiviteter i de her undersøgte indsætter. At netop rollemodeller opleves som havende en særligt gavnlig effekt, fremgår også af adskillige interviews. Til gengæld er de andre aktiviteter, der ifølge figur 9 vurderes til at bidrage mest til målopfyldelsen, ikke nødvendigvis dem, der er de mest anvendte jf. figur 8. Kommunikation om uddannelse og vejledning ifm. frafald er således de sjette og tiende mest brugte aktiviteter, på trods af at de vurderes til at bidrage relativt meget til opfyldelsen af projektmål. Vedr. vejledning ifm. frafald udtaler en interviewperson:

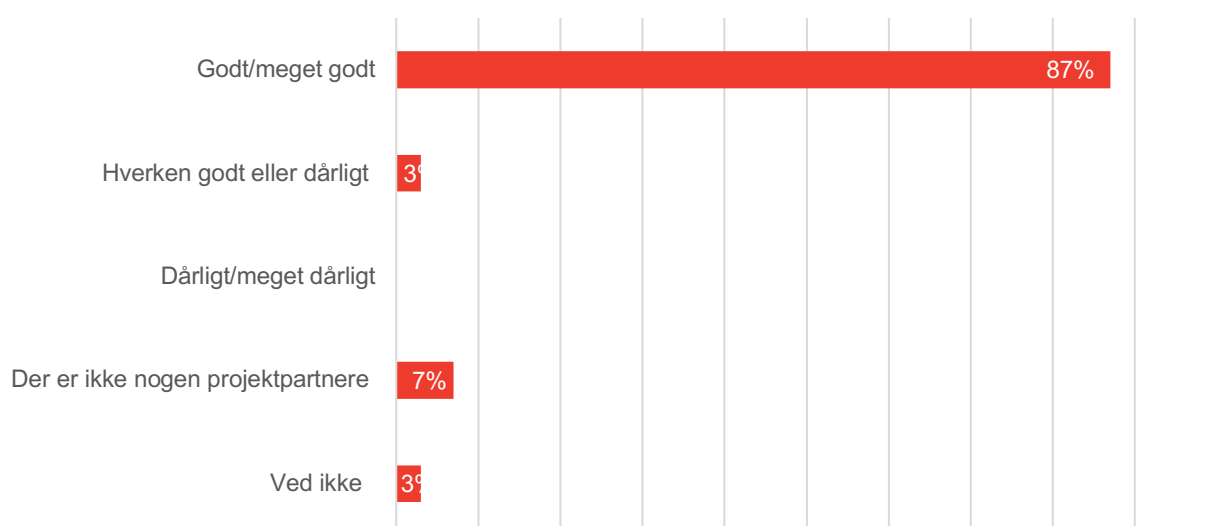
*Det er der, jeg synes vi havde den største succes. Vi kunne tydeligt se det på, vi havde individuelle samtaler med eleverne, altså vi fik fanget dem meget tidligere, hvis vi kunne se, der var nogle udfordringer.*  
(IP8, projektleder, erhvervsskole)

Sammenholdt med figur 8 ovenfor er det desuden bemærkelsesværdigt, at den mest anvendte form for aktivitet, øgning af erhvervsuddannelsernes attraktivitet, i relativt lav grad vurderes til at bidrage til opfyldelse af projektmål. Det tyder på, at det generelle syn på erhvervsuddannelserne kan være svært at arbejde direkte med i indsatserne, selvom mange har netop dette som målsætning. Styrkelse af det sociale miljø er den aktivitet, der scorer lavest ift. opnåelse af projektmål, hvilket tyder på, at det også på dette område kan være svært at opnå positive resultater.

## Samarbejde mellem projektpartnere ses som velfungerende

Adspurgt om, hvordan samarbejdet mellem projektpartnere har været, svarer 87 pct. af de projektansvarlige, at det fungerer godt eller meget godt, som figur 10 viser. Tager man i betragtning, at 7 pct. angiver, at der ikke er nogen projektpartnere, bliver konklusionen, at så godt som alle samarbejder mellem projektpartnere er velfungerende.

Figur 10 // Vurdering af samarbejdet mellem projektpartnere



N = 110

Interviewene giver imidlertid et mere detaljeret indblik i, hvad der kendetegner samarbejder med forskellige typer af partnere. Overordnet set forklarer adskillige interviewpersoner, hvordan gode professionelle og/eller personlige relationer er et centralt element i at få samarbejder til at fungere. Hvis der ikke er en eksisterende relation forud for en indsats, er det således essentielt at få skabt den. En projektansvarlig udtaler:

*Vi er jo konkurrenter på erhvervsskoler, men (...) vi bliver også nødt til at samarbejde. Alle erhvervsskoler er jo sat i verden for at løse en samfundsopgave, der hedder at uddanne (...). Så vi har jo også fået et netværk, hvor vi jo kender hinanden.*

*(IP6, projektkoordinator, erhvervsskole)*

Hvad angår samarbejde med erhvervsskoler, er den generelle opfattelse blandt interviewpersonerne, at skolerne er velvillige, men samtidig begrænset af deres økonomi. Der er således interesse for indsatser, der kan øge elevtallet, men samarbejdet kan møde problemer, hvis deres tid og ressourcer ikke kan dækkes en til en. Samtidig nævner nogle interviewpersoner fra projekter, der involverer grundskoleelever, en vis modvillighed blandt erhvervsskolelærere, der foretrækker deres sædvanlige – og ældre – elevgruppe.

Samarbejdet med grundskoler lader til i reglen at fungere udmærket, om end der også her er visse udfordringer. Flere interviewpersoner fortæller om, hvordan der er rift om elevernes tid, især i udkolingen, hvor projekter og indsatser ift. erhvervsuddannelser konkurrerer med aktiviteter som terminsprøver, generel uddannelsesvejledning, lejrskoler, temauger, seksualvejledning osv. Samarbejdet med ungdoms- og uddannelsesvejledninger (UU-vejledninger) beskrives af flere som en opgave, hvor man først skal bruge lidt energi på at overbevise samarbejdspartnerne om værdien af indsatsen. Samtidig kan planlægning i folkeskolen følge sin helt egen tidsplan, hvor det som udefrakommende kan være svært at vide, hvornår man skal spørge om hvilke ting. En interviewperson udtaler:

*Det er nogle gange [grund]skolerne, der er sværest at få med. Det er uviljen hos lærerne, og det kan meget hurtigt blive at ”det har vi ikke lige tid til” eller ”det lyder rigtig spændende, det kigger vi lige på næste skoleår” og sådan nogle ting.  
(IP5, specialkonsulent, kommune)*

Ifølge de interviewpersoner, der samarbejder med virksomheder, lader dette til at være noget af det, der fungerer bedst. Dog kan antallet af virksomheder, der kan samarbejdes med, variere, alt efter indsatsens beskaffenhed, fra fx én kommunal hjemmepleje til alle håndværkerfirmaer i en kommune. Dette har indflydelse på mængden af arbejde, der skal lægges i at opbygge og pleje relationer, men netop fordi virksomhederne som regel er positivt stemte, beskrives dette arbejde ofte som en god oplevelse.

Endelig beskriver de interviewpersoner, der samarbejder med kommunale forvaltninger, deres oplevelse som positiv. Her lader der til at være lidt mere fleksibilitet mht. tid og budgetter, end det fx er tilfældet på erhvervs- og grundskoler.

# 07

## **Effekter af indsatser**



## Faglært til fremtiden:

### Vejledningskoncept til at give unge lyst til at vælge en erhvervsuddannelse

**Projektansvarlig:**

LO Hovedstaden og Enhed for uddannelses- og erhvervsvejledning i kommunerne (EUK)

**Hovedmålgruppe:**

grundskoleelever

**Hovedområde:**

alle erhvervsuddannelser

**Støttet af Region Hovedstaden i 2017**

”Faglært til fremtiden” udviklede et sammenhængende vejledningskoncept for 6.-9.-klasser.

Projektet havde tre overordnede indsatsområder: tidlig indsats gennem undervisningsbaseret vejledning, målrettet erhvervspraktik og styrket forældreinvolvering. Indsatsområderne har resulteret i hver deres vejledningshæfte, som henvender sig til forskellige klassetrin.

Formålet med indsatserne er samlet set at styrke unges bevidsthed om erhvervsuddannelserne og samtidig arbejde med de unges karrierekompetencer i erhvervsfaglig retning.

Resultaterne tegner et billede af, at forløbene har været med til at nuancere de unges tanker, som beskrevet af bl.a. Center for Ungdomsforskning (CeFU), der har fulgt projektet siden starten.

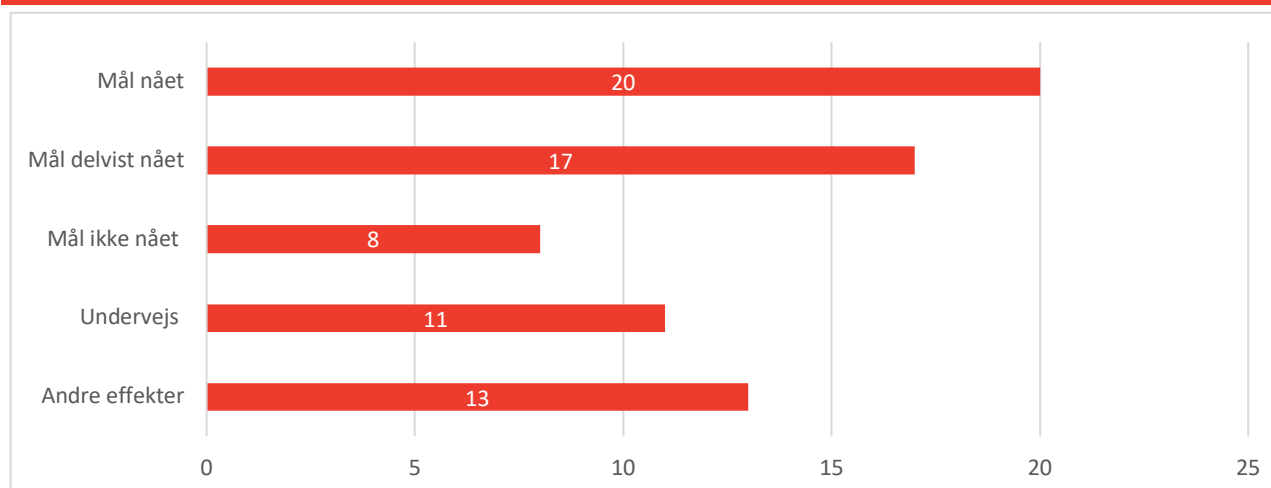
**Læs mere her:** [www.cefudk.dk/emner/publikationer/publikationer/faglaert-til-fremtiden-evaluering-af-tidlig-vejledningsindsats-og-revitalisering-af-erhvervspraktikken-i-grundskolen.aspx](http://www.cefudk.dk/emner/publikationer/publikationer/faglaert-til-fremtiden-evaluering-af-tidlig-vejledningsindsats-og-revitalisering-af-erhvervspraktikken-i-grundskolen.aspx)

## Indsatser vurderes ofte som effektive

Ser man på de indsamlede evalueringsrapporter fra indsatserne, indeholder de fleste, 57 ud af 85 (67 pct.), en form for vurdering af, hvorvidt målene for den pågældende indsats er blevet opfyldt. Vurderingerne af målopfyldelse kan inddeles i fem kategorier: "nået", "delvist nået", "ikke nået", "projekt undervejs" og "andre effekter". Fordelingen mellem de forskellige former for vurdering fremgår af figur 11. Eftersom indsatser ofte har flere projektmål, der kan være opfyldt i forskellig grad, er nogle af rapporterne kodet inden for flere af disse kategorier.

Der er flest rapporter, som vurderer, at projektmålene er enten nået (20 rapporter) eller delvist nået (17 rapporter). Otte rapporter vurderer eksplicit, at projektmålene ikke er nået. 11 rapporter skriver, at målopfyldelsen endnu ikke kan vurderes, da indsatserne ikke er afsluttede. Endelig nævner 13 af rapporterne "andre effekter", hvilket bl.a. omfatter vurderinger, hvor det er uklart, om der er tale om definerede projektmål, vurderinger af uventede effekter samt en del tilfælde, hvor målopfyldelsen ikke kunne vurderes pga. COVID-19's forstyrrende effekt på indsatserne.

Figur 11 // Evalueringsrapporternes vurdering af, hvorvidt projektmålene er nået

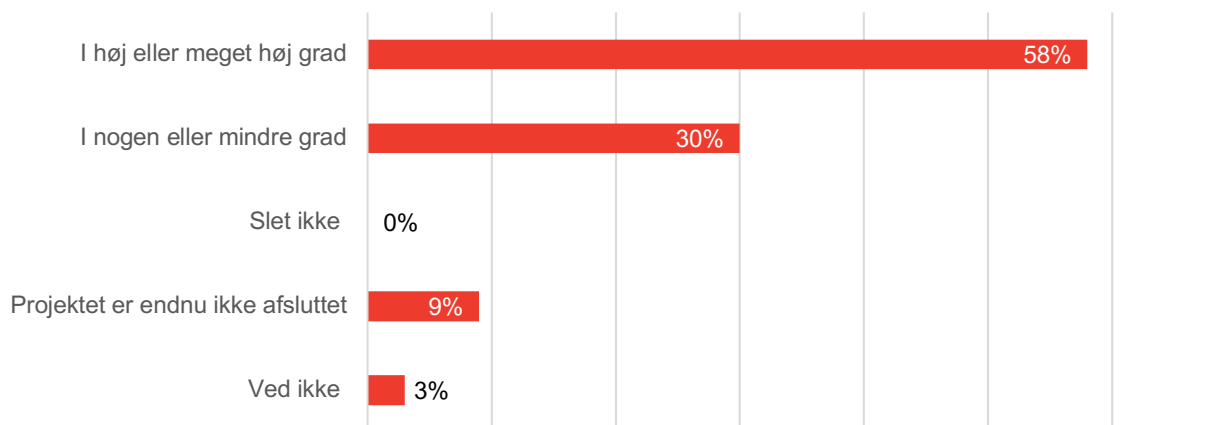


N = 85 NB. Det har været muligt at kode samme rapport inden for flere kategorier.

Som det fremgår af figur 11, er vurderingerne af indsatsernes målopfyldelse overvejende positive. Dette tyder på, at de indsatser, vi har modtaget rapporter fra, overordnet set er gået udmærket. Vurderingerne bygger dog på forskellige forudsætninger, som diskuteret nedenfor, og er ikke nødvendigvis udtryk for det samme. Ligeledes er der forskel på typen af projektmål, der er blevet vurderet. I en del tilfælde drejer målopfyldelsen sig om mål, der så at sige er interne i projektet, fx deltagerantal eller deltagertilfredshed. Selvom opfyldelsen af disse mål er positiv inden for rammerne af de enkelte indsatser, siger det ikke nødvendigvis noget om effekten på søgning og gennemførelse på erhvervsuddannelserne.

I rundspørgen om de projektansvarliges egne vurdering af effekter svarer over halvdelen (58 pct.), at deres indsatser i høj eller meget høj grad har opnået den ønskede effekt, som det ses på figur 12. 30 pct. har vurderet, at det i nogen eller mindre grad er tilfældet, mens 9 pct. ikke kan vurdere det, eftersom deres indsatser stadig er under afvikling. Ingen vurderer, at deres indsatser og projekter slet ikke har opnået den ønskede effekt.

Figur 12 // Projektansvarliges vurdering af i hvilken grad indsatserne har opnået den ønskede effekt



N = 106

Disse besvarelser giver ligeledes et positivt indtryk af indsatsernes effekt. Det bygger dog på de adspurgte projektansvarliges egne vurderinger. Ser man på de overordnede tendenser, er søgningen til erhvervsuddannelserne stagneret (figur 6), mens frafaldet er faldende (figur 7). Det kunne tyde på, at den oplevede effekt af indsatser og projekter i mange tilfælde baserer sig på andre parametre end fx søgetal. Dette blev nævnt af flere interviewpersoner, selvom nogle også havde oplevet en lokal stigning i søgningen til erhvervsuddannelserne. En interviewperson, som arbejder på den samme indsats i to forskellige kommuner, har fx oplevet øget stigning i den ene kommune og stagnation i den anden. Generelt har interviewpersonerne anerkendt den overordnede problemstilling og reflekteret over sammenhænge mellem indsatser og søgetal. Enkelte talte desuden om, at manglen på detaljeret indsigt kan vanskeliggøre egentlige forklaringer, som i dette citat:

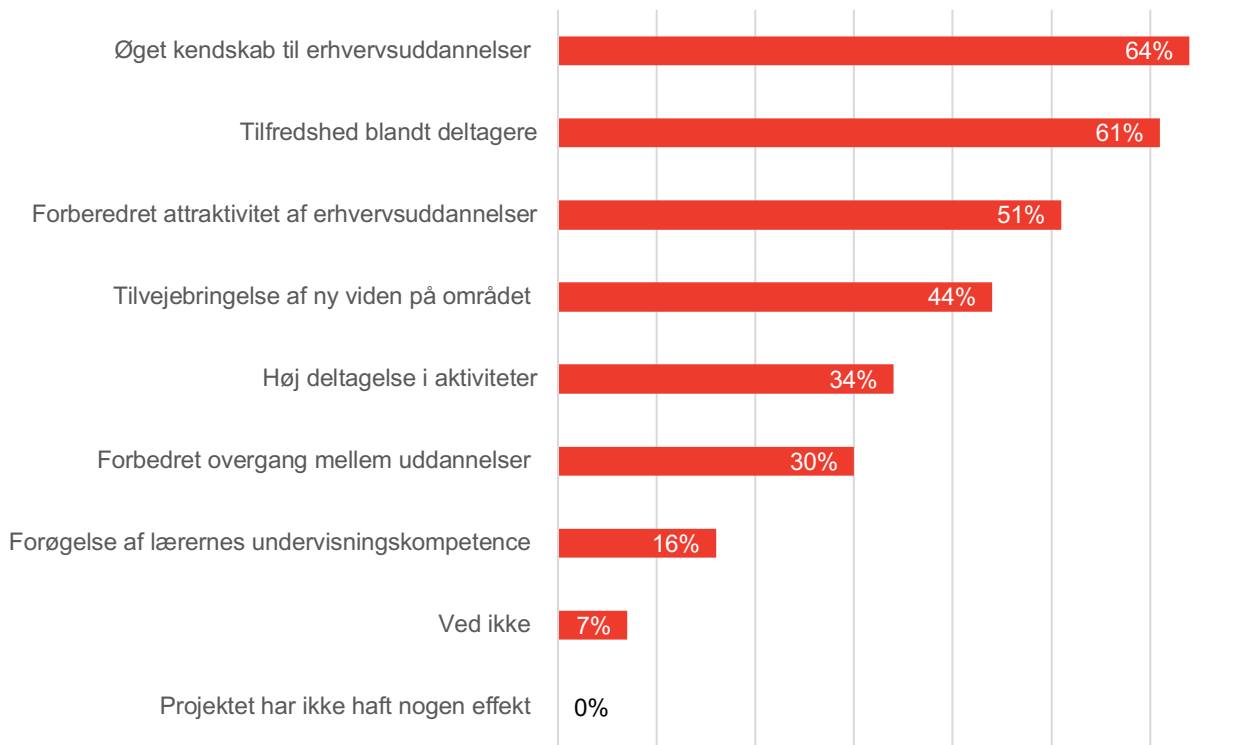
*Vi har haft elevfald (...), men vi kan da have en antagelse, at det ikke er så grimt, som det ville have været, hvis vi ikke havde gjort noget. Det er jo der, (...) hvor man samtidig godt kunne tænke sig man var forsker i stedet for, fordi så kan du sidde og tælle lidt på de knapper der, men det jeg kan simpelthen ikke altså. Vi kan ikke pege på én faktor.*

*(IP1, uddannelseschef, erhvervsskole)*

Samtidig har enkelte interviewpersoner nævnt, at effekten af den enkelte indsats hænger nøje sammen med, hvilken målgruppe man rammer. En indsats har fx oplevet at stå med en fagligt markant svagere gruppe af grundskoleelever end forventet, og at det på denne baggrund kan tolkes som en succes, at søgefrequensen til erhvervsuddannelserne er endt på samme niveau som kommunens andre 9. klasser.

Ift. hvilke effekter indsatserne har haft, vurderer over halvdelen af de adspurgte projektansvarlige, at deres indsatser har resulteret i øget kendskab til erhvervsuddannelserne (64 pct.), tilfredshed blandt deltagerne i indsatserne (61 pct.) og forbedret attraktivitet af erhvervsuddannelserne (51 pct.), som det fremgår af figur 13. Lidt under halvdelen (44 pct.) vurderer, at deres indsats har ført til ny viden, mens omkring en tredjedel angiver, at deres indsatser har ført til høj deltagelse i projektaktiviteter (34 pct.) og forbedret overgang mellem uddannelser (30 pct.). Omkring en sjettedel (16 pct.) svarer, at deres indsats har ført til forøgelse af lærernes undervisningskompetence, hvilket stemmer godt overens med, at dette kun var formålet med aktiviteterne i 15 pct. af indsatserne (se figur 8). 7 pct. svarer, at de ikke ved, hvad effekten har været, mens ingen svarer, at der ingen effekt har været af deres indsats eller projekt.

Figur 13 // Vurdering af indsatsens effekt



N = 106 NB. Det har været muligt at vælge mere end et svar.

To af de mest fremtrædende effekter er øget kendskab og attraktivitet ift. erhvervsuddannelser (hhv. 64 pct. og 51 pct.). Dette er umiddelbart positivt, ift. at indsatserne overordnet set sigter mod at øge rekruttering og mindske frafald. Men det lader også til at tegne et andet billede end figur 9, hvor aktiviteter, der sigter mod at øge attraktiviteten, blev vurderet som nogle af dem, der bidrager mindst til målopfyldelse. Ifølge interviewpersonerne kan denne tilsyneladende modsætning skyldes, at selvom indsatserne overordnet set vurderes til at øge kendskabet til erhvervsuddannelserne, kan det være svært at påvise denne effekt.

Nogle af de vurderede effekter vist i figur 13 holder sig inden for rammerne af den enkelte indsats. Det gælder fx tilfredsheden blandt deltagere i aktiviteter (61 pct.) og antallet af disse deltagere (34 pct.), hvor effekten handler om deltagelse i sig selv snarere end deltagernes efterfølgende handlinger. Vurderer man ud fra disse kriterier kan en indsats godt være effektiv, selvom den ikke som sådan øger søgningen eller gennemførelsen på erhvervsuddannelserne. En medarbejder på et projekt om gennemførelse udtaler fx:

*[Der har ikke været nogen effekt] i forhold til gennemførelse, det er jeg nødt til at sige. Det er simpelthen så træls med de her projekter. Der er nogle rigtig positive eleverevalueringer. Der er nogle rigtig positive udtalelser.*

*(IP4, projektleder, erhvervsskole)*

Denne observation går igen i flere interviews, og enkelte interviewpersoner har problematiseret det, de ser som en forestilling om lineær kausalitet fra indsats til søgetal. Interviewpersonerne lader generelt til at have en reflekteret indstilling til, hvad den enkelte indsats kan opnå, og hvad der er afhængigt af eksterne faktorer.



Dermed kan vi på baggrund af evalueringsrapporterne og rundspørgen ikke konkludere noget entydigt om, hvilke indsatser der virker bedst. Forbeholdene over for at drage alt for hårde konklusioner på baggrund af de foreliggende oplysninger går også igen i flere af de her undersøgte rapporter. Det kan fx ses i det følgende citat, hvor både målgruppe, aktivitet og projektmål problematiseres ift. at vurdere, om indsatsen har været effektiv eller ej:

*Den ønskede effekt vedr. at synliggøre (...) erhvervsuddannelser (...) er svær at måle pga. flere faktorer: (1) målgruppen, som består af unge under 25, er en bred målgruppe, og da vi ikke har data på hvem i målgruppen, som har set [materialet], er det vanskeligt at måle, om der er en sammenhæng mellem optag på erhvervsuddannelserne og målgruppen. (2) projektet dækker [mange] forskellige specialer på erhvervsskoler i hele landet, hvorfor det er svært at måle, om der har været en positiv effekt af om der er sammenhæng mellem optag på netop disse specialer og målgruppen.*

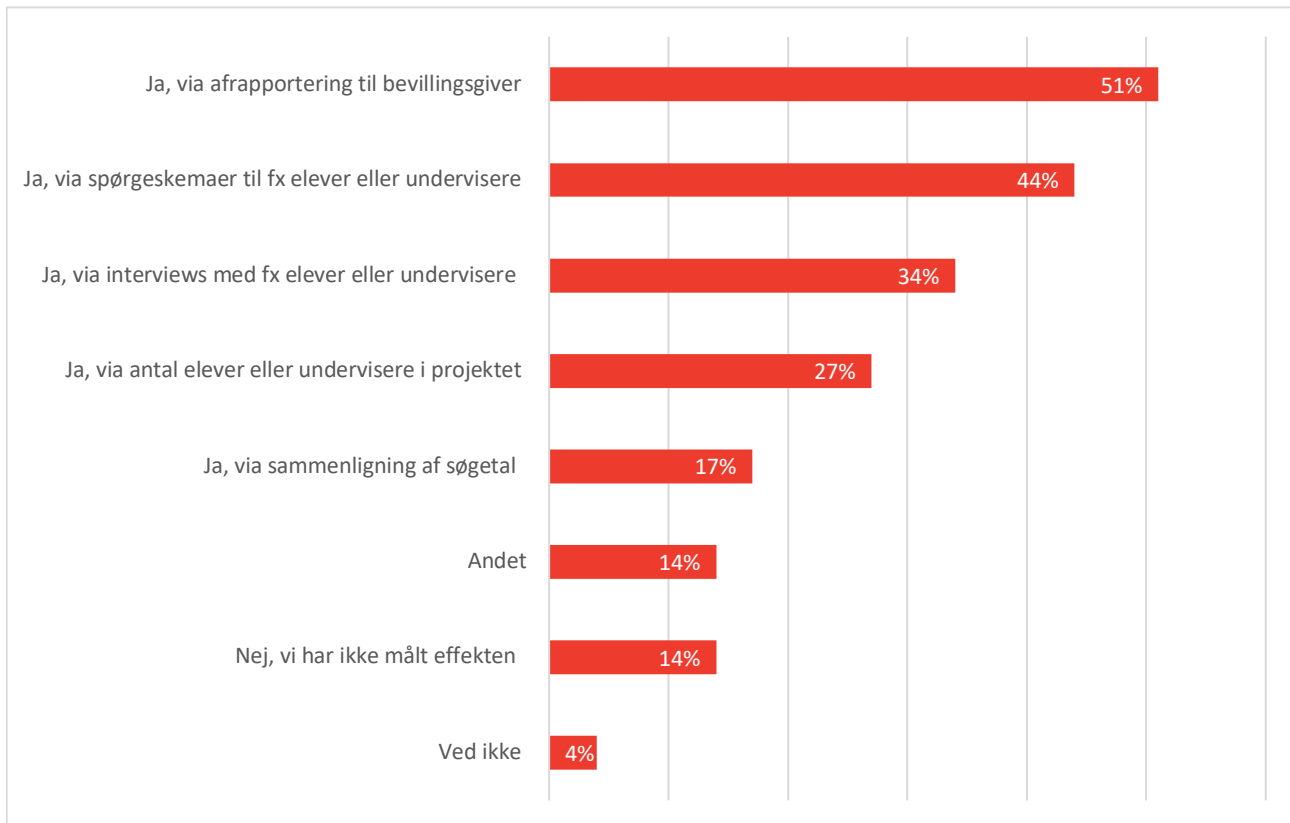
*(Evalueringsrapport, indsats rettet mod andre målgrupper)*

## **Metoder til at vurdere effekter varierer betragteligt**

Overordnet set viser både rundspørgen og evalueringsrapporterne, at der er store forskelle mellem, hvor systematisk effekterne af de forskellige indsatser og projekter vurderes. Dette betyder bl.a., at det er svært at sammenligne effekter på tværs af indsatser.

Som det ses på figur 14, angiver de projektansvarlige i rundspørgen, at den mest almindelige metode til at vurdere effekter er afrapportering til bevillingsgiveren, som lige over halvdelen af de adspurgte bevillingsmodtagere har brugt. En del har også undersøgt projektdeltagernes oplevede udbytte via enten spørgeske-maer (44 pct.) eller interviews (34 pct.), ligesom omkring en fjerdedel (27 pct.) har målt antallet af deltagere. 17 pct. har sammenlignet søgetal, mens 14 pct. har benyttet sig af andre metoder til at vurdere effekten af indsatsen, hvilket bl.a. indbefatter samarbejde med Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) eller Styrelsen for IT og Læring (STIL), monitorering af fx fravær og trivsel, mundtlige evalueringer eller monitorering af overgang mellem grundforløb og hovedforløb og et enkelt kontrolgruppedesign. 14 pct. har svaret, at de ikke har målt effekten af deres indsatser eller projekter.

Figur 14 // Besvarelser på, om indsatsens effekt måles systematisk

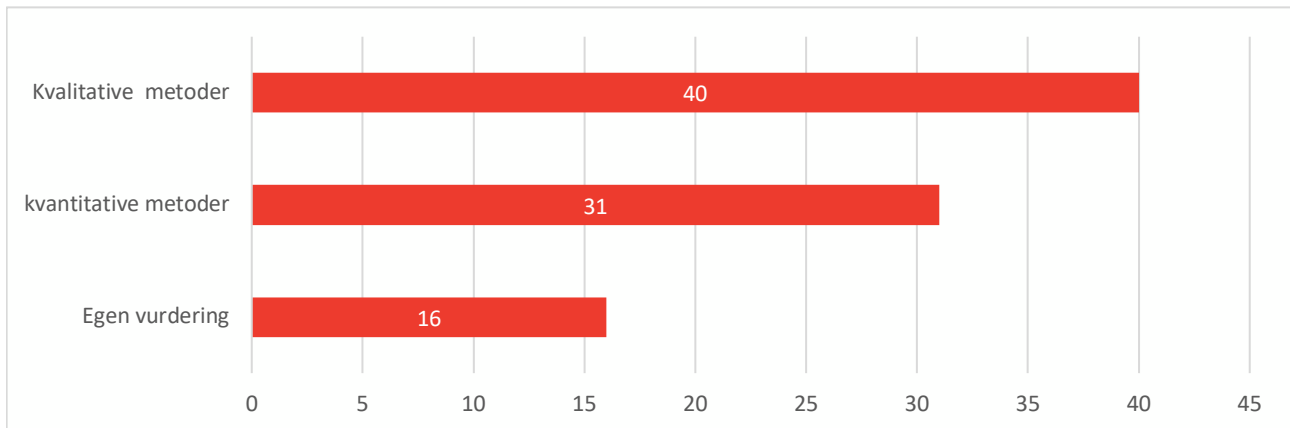


N = 106 NB. Det har været muligt at vælge mere end et svar.

Den mest brugte metode til at vurdere effekter er afrapportering til bevillingsgiveren. Dette er ikke en effekt-målingsmetode som sådan, men kan dække over en række forskellige tilgange, hvilket beskrives nærmere nedenfor. De tre efterfølgende metoder er spørgeskemaer, interviews og måling af deltagerantal. Umiddelbart er disse metoder velegnede til at give et indblik i deltagerens antal og udbytte, men det siger ikke nødvendigvis noget om, hvor effektiv indsatsen er ift. rekruttering eller gennemførelse.

Afrapportering til bevillingsgivere kan i sig selv henvise til en række forskellige tilgange og metoder. Analysen af evalueringsrapporter indeholder således en opgørelse af, hvorvidt rapporterne henviser til kvantitative metoder, kvalitative metoder eller egen vurdering af indsatsen. Betegnelsen "egen vurdering" dækker her enten over, at rapporten ikke udspecificerer de anvendte metoder, eller over, at den brugte metode ikke gør brug af egentlige data. Fordelingen mellem metoderne ses i figur 15. Fordi den samme rapport kan gøre brug af adskillige metoder, er nogle af dem kodet inden for flere kategorier.

Figur 15 // Evalueringsrapporternes brug af metoder



*N = 85 NB. Det har været muligt at kode samme rapport inden for flere kategorier.*

Ud af de 85 analyserede afrapporteringer har de 40 (47 pct.) anvendt kvalitative metoder, som vist på figur 15. Af disse har 29 rapporter benyttet interviews og fokusgrupper, mens 15 rapporter har gjort brug af andre kvalitative metoder, såsom observationer, workshops, tegneøvelser eller beskrivelser af individuelle forløb. Til sammenligning har 31 rapporter (36 pct.) anvendt kvantitative metoder. Heraf har 24 rapporter brugt spørgeskemaer til fx projektdeltagere eller virksomheder, mens tre har beskrevet deltagerantal, to har brugt søgetal, og to har brugt uspecificerede kvantitative metoder. Ingen af de undersøgte rapporter benytter sig af frafaldstal eller kontrolgrupper (selvom sidstnævnte blev nævnt i rundspørgen som beskrevet ovenfor). Endelig benytter 13 rapporter (15 pct.) sig af "egne vurderinger", hvilket dækker over vurderinger uden empirisk grundlag, eller hvor hverken kvantitative eller kvalitative metoder er nævnt. Det kan fx dreje sig om indtryk, der stammer fra styregruppemøder, mundtlig feedback, iagttagelser eller spontane tilbagemeldinger fra projektdeltagere.

Det skal bemærkes, at rapporter fra EU-finansierede indsatser bygger på en ensartet evalueringsmodel, hvor der følges op på fremdrift og målopfyldelse. I hver indsats opstilles en effektkæde, som danner udgangspunkt for løbende opfølgning og tilhørende indikatorer for output og resultater. Imidlertid fylder dette evalueringsdesign relativt lidt i ovenstående figur, eftersom EU-midlerne bevilges til få store indsatser, hvilket resulterer i få, men omfangsrige evalueringsrapporter.

I det hele taget nævner 59 af de 85 undersøgte rapporter (69 pct.), hvilke metoder de har benyttet sig af, og kun 47 (55 pct.) nævner konkrete kvantitative eller kvalitative data, som i et eller andet omfang egner sig til evaluering. Samtidig er der i nogle tilfælde udfordringer med at fortolke og bruge datamaterialet. Dette kan være en konsekvens af manglende overskud eller kompetencer, men det kan også være et spørgsmål om, at det ikke er et klart defineret ansvarsområde i de enkelte indsatser.

Interviewpersonerne fortæller om forskellige tilgange til spørgeskemaer, interviews og måling af deltagerantal, som spænder fra systematisk indsamling af evalueringsskemaer til mere uformelle samtaler og møder. Flere interviewpersoner fortæller dog om, hvordan det kan være vanskeligt at indsamle data systematisk. Eksempelvis kan det være svært at få grundskole- eller erhvervsskoleelever til at bidrage, da de dels har andre prioriteter og dels ikke nødvendigvis har noget forhold til de pågældende indsatser. En projektleder uddyber:

Noget af det, jeg faktisk mangler nu her, det er en evaluering fra eleverne. Den har jeg ikke grejet endnu, hvordan man gør det. Altså at få eleverne til at forstå, de er en del af et projekt.

(IP8, projektleder, erhvervsskole)

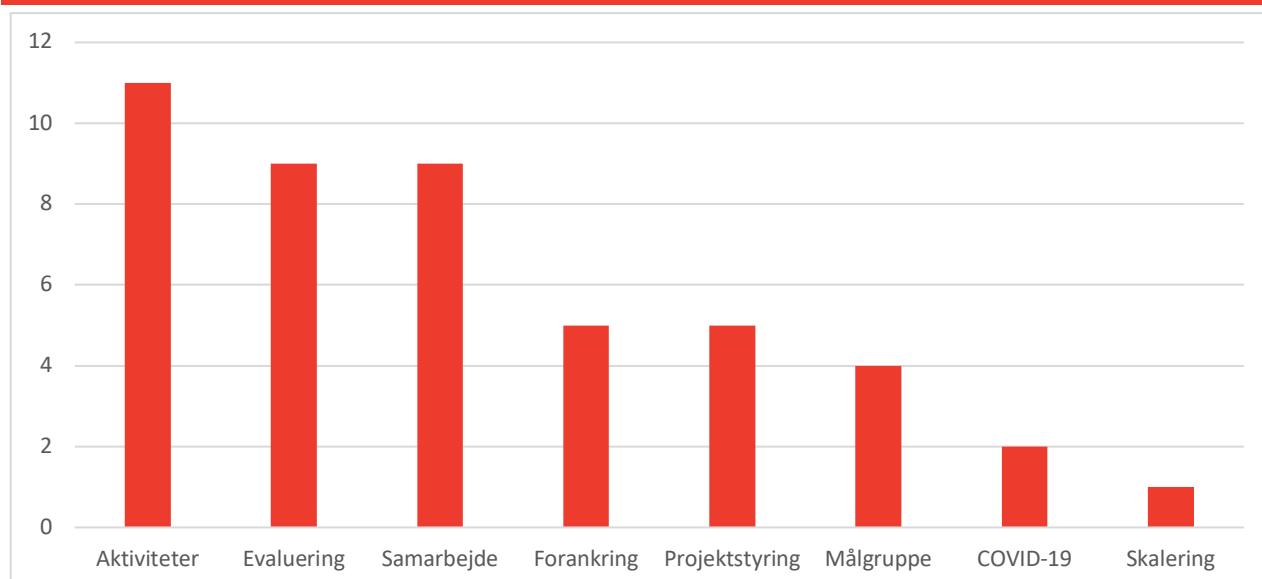
Alt i alt betyder dette, at metoderne til at vurdere effekter varierer betragteligt, og de brugte metoder giver forskellige informationer om forskellige ting. Samtidig er det afgørende at være opmærksom på, at de positive vurderinger af effekter (jf. figur 12) ofte baserer sig på metoder, der typisk kan opfattes som mindre robuste ift. egentlig effektmåling (jf. figur 14). Således vil i hvert fald nogle af de vurderede effekter med stor sikkerhed ikke kunne dokumenteres via mere robuste effektmålinger. Tilsammen gør disse forhold, at det dels kan være svært at fastslå den endelige effekt af det enkelte projekt på rekruttering og gennemførelse og dels kan være svært at sammenligne på tværs af indsatser.

## Læringer og anbefalinger

18 (21 pct.) af de her undersøgte rapporter indeholder passager om læringer og/eller anbefalinger ifm. de pågældende indsatser. Af de 18 rapporter er de 13 udarbejdet af det samme konsulentfirma, der fungerer som ekstern evaluering på især EU-finansierede indsatser. I de fleste tilfælde nævnes læringer og anbefalinger som en del af en afrapporteringsskabelon. Dette gør sig fx gældende i skabeloner benyttet af ovennævnte konsulentfirma og visse private fonde. Dermed er læringer og anbefalinger ikke et element, der indgår som en fast del af alle afrapporteringsformater, men i stedet afhænger det af prioriteringer blandt dem, der udarbejder og modtager rapporterne. Det betyder også, at antallet af rapporter, der indeholder læringer og anbefalinger, er for lille til at drage generelle konklusioner ud fra.

Figur 16 viser, hvilke emner læringerne og anbefalingerne fokuserer på. 11 af dem omhandler specifikke aktiviteter ifm. indsatserne, mens både evaluering og samarbejde optræder ni gange hver. Forankring og projektstyring optræder fem gange hver, mens målgrupper er fokus for fire læringer og anbefalinger. COVID-19 og skalering fylder mindre og nævnes hhv. to gange og en gang.

Figur 16 // Læringer og anbefalinger i evalueringsrapporterne



N = 85 NB. Det har været muligt at kode samme rapport inden for flere kategorier.

Læringer og anbefalinger vedr. aktiviteter, samarbejde eller projektstyring tager i reglen udgangspunkt i nogle forholdsvis specifikke problemstillinger og er dermed mest relevante inden for rammerne af den enkelte indsats. Ligeledes retter pointerne om COVID-19 sig mod den specifikke situation ifm. pandemien. Læringer og anbefalinger ift. evaluering er imidlertid interessante fra et mere overordnet perspektiv. De omhandler som oftest mangelfuld eller manglende viden om, hvorvidt projektmålene nås, hvilket nærværende undersøgelse også har observeret.

Ligeledes indeholder læringer og anbefalinger vedr. forankring og skalering betragtninger, som er relevante på et mere generelt plan og stemmer overens med konklusionerne i nærværende undersøgelse. En gennemgående observation i de seks rapporter, der nævner forankring eller skalering, er, at det kræver systematisk planlægning. Dette ses eksempelvis i følgende citat, der omhandler vidensopsamling og skalering:

*Erfaringerne fra projektet angående målgruppen og sammensætningen af partnerkredsen, er vigtigt at overføre til fremadrettede lignende projekter. I midtvejs-evalueringen anbefalede vi projektet at indsamle viden om, hvorfor nogle elever har ønsket at deltage [i projektet], mens andre ikke har, og derigennem målrette projektindsatsen til de uddannelsesretninger med størst potentiale. Denne viden er ikke blevet indsamlet i projektet, men vi vurderer, at der i fremtidige indsatser ligger et vigtigt forarbejde heri.*

*(Evalueringsrapport, indsats rettet mod andre målgrupper)*

Læringer og anbefalinger vedr. målgrupper omhandler oftest manglende kendskab til målgrupperne og deres behov. Dette påvirker indsatsernes evne til at målrette aktiviteter, men også mulighederne for overhovedet at påvirke rekruttering og gennemførelse.

Samlet set er rapporternes læringer og anbefalinger i store træk fokuseret på nogle af de samme temaer som nærværende rapport: behov for styrket evaluering og effektmåling, behov for at rette aktiviteter mod målgrupperne, nødvendigheden af godt samarbejde samt nødvendigheden af at indtænke forankring og skalering. Dette er ikke som sådan overraskende, men det bekræfter det overordnede billede af, hvor udfordringerne for projekter og indsatser ligger, om end der også skal tages forbehold for det relativt lave antal rapporter, der indeholder læringer og anbefalinger.

# 08

## **Opstart og afslutning af indsatser**



## **Den erhvervsfaglige vej til succes: Eksempel på indsats med forskellige aktiviteter**

### **Projektansvarlig:**

EUC Nordvest

### **Hovedmålgruppe:**

elever på erhvervsuddannelser

### **Hovedområde:**

alle erhvervsuddannelser

**Støttet med 32.465.972 kr. af EU's socialfond i 2017**

”Den erhvervsfaglige vej til succes” fokuserer bl.a. på at lette overgangen fra folkeskole til erhvervsuddannelse og på at løfte kvaliteten på erhvervsuddannelserne. Indsatsen er rettet mod både de unge, som allerede er i uddannelse, og de unge, som er uddannelsessøgende.

Hovedaktiviteterne inkluderer målrettet vejledning af unge, brobygningsforløb mellem folkeskole og erhvervsuddannelse, udbredelse af gode erfaringer med undervisning, udvikling af praktikpladser samt udvikling af skolemiljø og markedsføring for at gøre erhvervsskoler mere attraktive.

Målet for indsatsen er at få flere unge til at gennemføre en erhvervsuddannelse, både ved at øge optaget og ved at begrænse frafald og omvalg på uddannelserne. Derudover er målet at løfte det faglige niveau på erhvervsskolerne, herunder også at sikre flere praktikpladser og udvikling af skolemiljø. Og sidst, men ikke mindst at få flere til at søge ind på erhvervsuddannelserne.

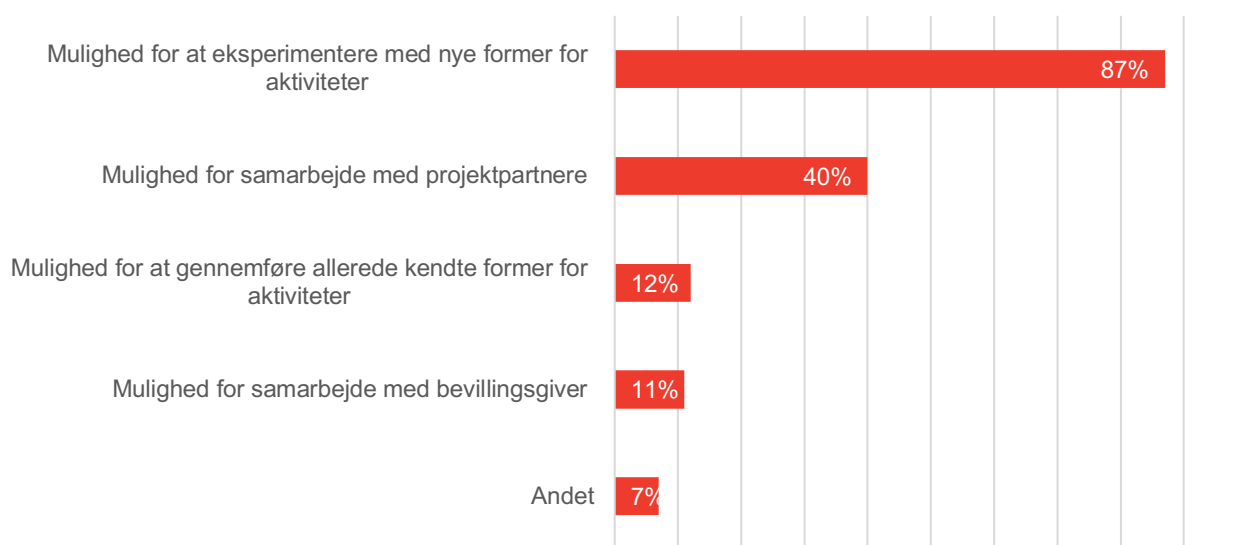
**Læs mere på:** [www.erhvervsfremmebestyrelsen.dk/den-erhvervsfaglige-vej-til-succes](http://www.erhvervsfremmebestyrelsen.dk/den-erhvervsfaglige-vej-til-succes)



## Nye aktiviteter og samarbejder motiverer til at søge om midler

I rundspørgen svarer næsten ni ud af ti af de adspurgte projektansvarlige (87 pct.), at deres ansøgning var motiveret af muligheden for at eksperimentere med nye former for aktiviteter, som det fremgår af figur 17. Dette skal sammenlignes med, at lige over en ud af ti projektansvarlige (12 pct.) svarer, at deres ansøgning var motiveret af at fortsætte allerede igangværende aktiviteter. Samtidig angiver 40 pct., at muligheden for at samarbejde med bestemte projektpartnere var en motivationsfaktor, mens kun 11 pct. siger det samme om muligheden for at samarbejde med en bestemt bevillingsgiver.

Figur 17 // Motivation for at søge midler



N = 110 NB. Det har været muligt at vælge mere end et svar.

Besvarelserne i figur 17 viser, at innovation er vigtigere end daglig drift, når det kommer til motivationen for at ansøge om midler. På den ene side tyder det på, at ansøgerne er interesserede i at afprøve nye ideer. På den anden side kan det også betyde, at de tilpasser deres ansøgninger til bevillingsgivernes prioriteringer, der ikke altid inkluderer drift af tidsbegrænsede indsats. Samtidig er samarbejdet med bevillingsgiveren mindre vigtigt for motivationen end samarbejdet med projektpartnerne. Sammenholdt med ønsket om at afprøve nye ideer tyder dette på, at det som hovedregel er indholdet af den enkelte indsats, der er den afgørende motivation for at ansøge om midler.

Interviewene med de projektansvarlige giver det samme indtryk. Dels beskrives motivationen her som et overordnet ønske om at imødegå en samfundsudfordring vedr. mangel på faglært arbejdskraft. Dels beskrives motivationen som et ønske om at gennemføre specifikke aktiviteter, som ofte bestemmes af lokale forhold, hvad end det handler om uddannelsessted, virksomhedsbehov eller geografi. I nogle tilfælde har det desuden handlet om at bygge videre på tidligere erfaringer, som i dette citat:

*Vi fik nogle gode opdagelser gennem det [tidligere] projekt netop ift. den praksisnære undervisning (...). Og så snakkede vi med kommunerne om, at det kunne vi måske godt bruge og overføre til hjælperuddannelsen.*

*(IP4, projektleder, erhvervsskole)*



En del af de interviewede projektansvarlige har oplevelser med at have flere projekter om rekruttering eller gennemførelse på samme tid. Der er generel enighed om, at man bør være varsom med at have for mange indsatser samtidig, da det kan være udfordrende at administrere, ligesom aktiviteter og resultater kan interferere med hinanden. En interviewperson udtaler:

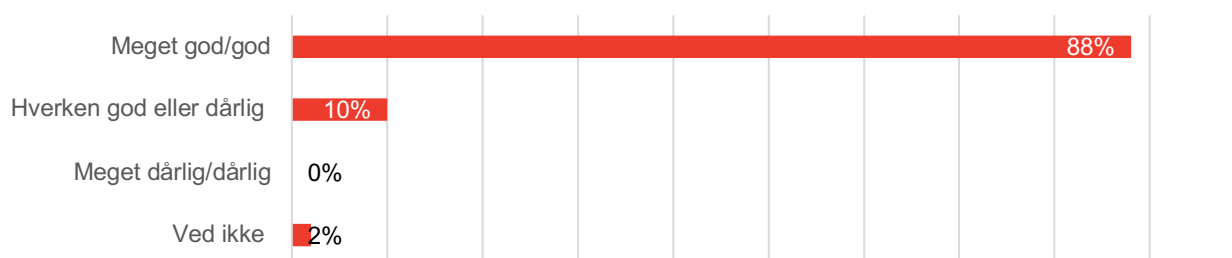
*Alle skoler når et mæthedspunkt, hvor der bare er for meget med projekter. Men vi prøver jo på at lave projekterne, så de passer ind i den daglige undervisning, så de passer ind i strategierne på skolerne.*  
(IP6, projektkoordinator, erhvervsskole)

Enkelte interviewpersoner har omtalt, hvordan indsatser kan påvirke hinanden positivt, men for de flestes vedkommende lader der ikke til at have været nogen større synergieffekt. Enten har indsatserne ikke haft nogen fælles berøringsflader, eller også har de skullet trække på de samme ressourcer i form af fx lærer- eller administrationstimer. Det betyder, at det fx også inden for den samme skole eller kommune kan være en udfordring at få indsatser til at trække i samme retning. Det gør sig især gældende, hvis midlerne kommer fra forskellige kilder med forskellige strategiske mål og praksisser for projektstyring. I de tilfælde skal de projektansvarliges forskellige strategier og arbejdsformer passes sammen, hvilket kan trække kræfter væk fra udmøntningen af indsatser over i administration og koordinering.

### Forankring ses som en integreret del af projekter

I både rundspørge og interviews blev der spurgt til mulighederne for, at de undersøgte indsatser og projekter kan forankres i den enkelte organisation efter bevillingens ophør. Hvad angår forankring, ses det på figur 18, at 88 pct. af de adspurgte projektansvarlige har svaret, at der er god eller meget god mulighed for, at elementer fra deres indsats eller projektet kan fortsætte i fremtiden. 10 pct. har svaret, at mulighederne for forankring hverken er gode eller dårlige, mens ingen har svaret, at de er dårlige eller meget dårlige.

Figur 18 // Vurdering af muligheden for, om projektelementer kan fortsætte i fremtiden

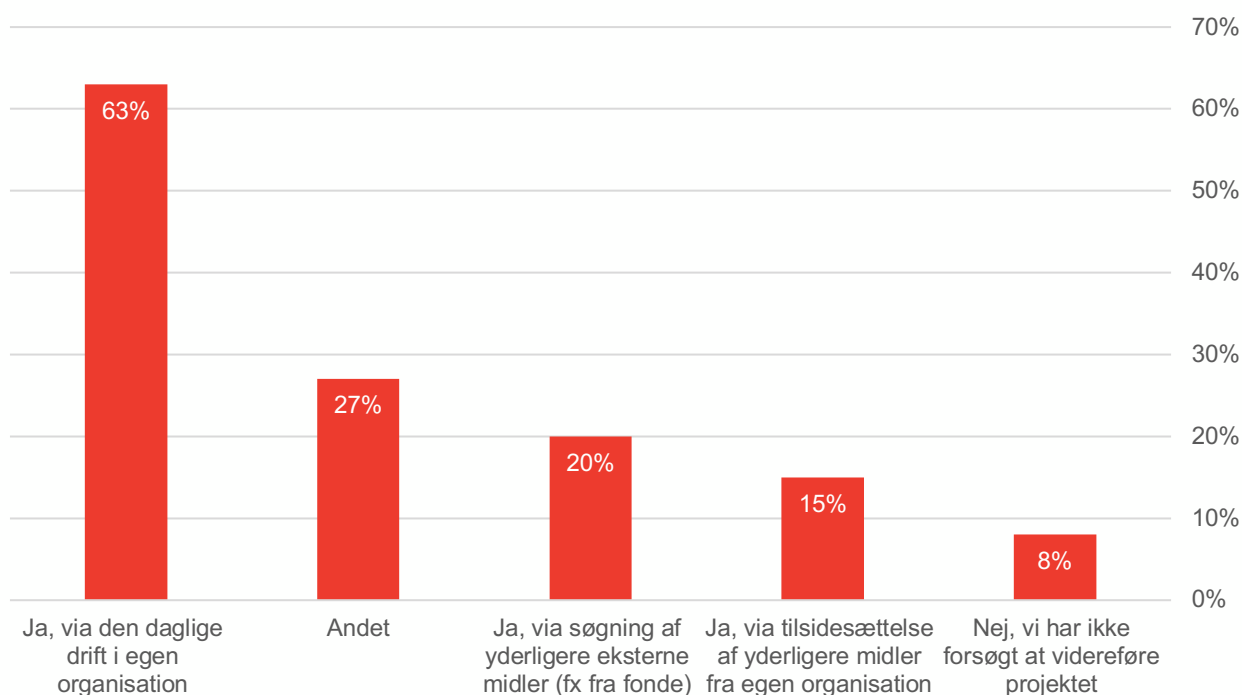


N = 106

Spørger man således direkte til muligheden for, at indsatser kan forankres efter en bevillings ophør, er de adspurgte projektansvarlige overordnet set positive. Dette reflekteres i interviewene, hvor forankring oftest omtales som en integreret del af projekter og indsatser. Samtidig taler adskillige interviewpersoner dog også om udfordringer, fx at det kan være svært at forankre projektelementer, samtidig med at man løbende tilpasser dem, efterhånden som man opnår nye læringer og indsigter.

Figur 19 viser, hvilke konkrete tiltag der er blevet gennemført for at sikre forankring. Her svarer næsten to tredjedele (63 pct.), at udgifterne til løbende drift fremover kan dækkes af den daglige drift i organisationen. 20 pct. søger om yderligere eksterne bevillinger, mens 15 pct. tilsidesætter ekstra midler fra deres egen organisation. Lidt over en fjerdedel (27 pct.) angiver at gennemføre andre former for tiltag, hvilket indbefatter afsøgning af muligheder, efter indsatsen er afsluttet, eller at enkelte elementer fortsætter i andre indsats. 8 pct. af de projektansvarlige regner ikke med at fortsætte deres indsats efter endt bevilling.

Figur 19 // Besvarelser på, om der er blevet gjort noget, for at projektelementer kan fortsætte efter endt bevilling



N = 106 NB. Det har været muligt at vælge mere end et svar.

Ifølge disse besvarelser har over ni ud af ti projektansvarlige (92 pct.) tænkt forankring igennem i en eller anden form. En stor del angiver at finde midlerne til at drive indsatsen videre inden for deres egen organisation, så de efter bevillingens ophør ikke er afhængige af eksterne midler. Omkring en femtedel pct. regner med at skulle bruge yderligere eksterne midler. Dette tyder på, at forankring er en integreret del af størstedelen af de undersøgte projekter og indsats, hvilket også er det indtryk, der går igen i interviewene. Størstedelen af interviewpersonerne omtaler forankring som en integreret del af deres indsats og er generelt bevidste om behovet for at tænke ud over bevillingsperioden. Som en bemærker:

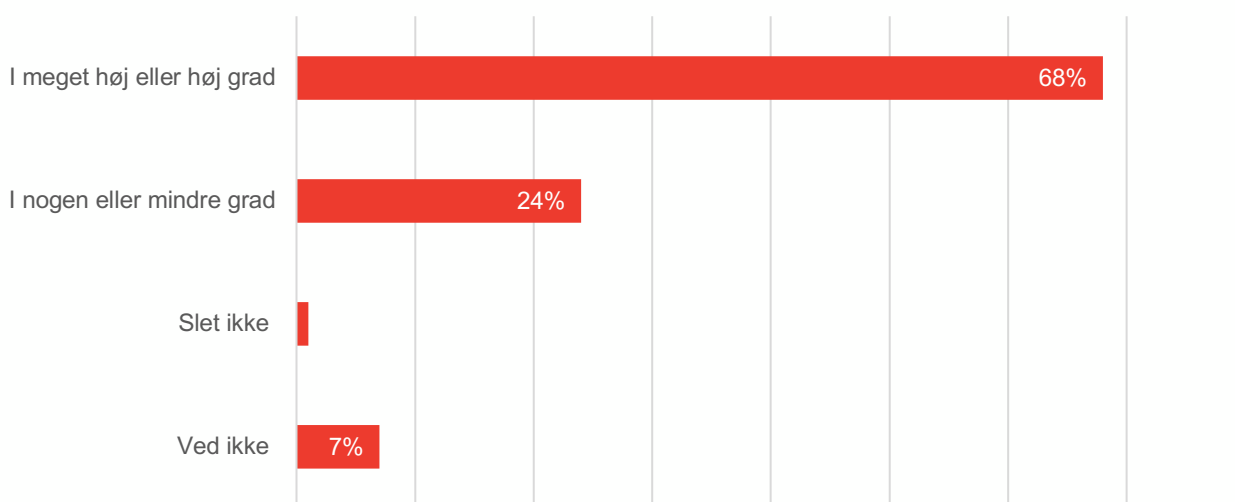
*Hvis du ikke kan forankre, så lad være med at søge pengene. Altså så er det spild af tid, så er det bare som en sten i skoen i institutionen.*  
(IP1, uddannelseschef, erhvervsskole)

Samtidig var nogle interviewpersoner involveret i indsats, der af forskellige årsager ikke kunne forankres efter endt projektbevilling. Det kunne fx være, hvis der er givet lovmæssige dispensationer ifm. projektet, som ophører efter projektperioden.

## Skalering ses som vigtigt, men svært

Skalering handler om, hvorvidt den enkelte indsats eller det enkelte projekt kan bredes ud til andre organisationer. To tredjedele (68 pct.) af de adspurgte projektansvarlige har angivet, at der i høj eller meget høj grad er mulighed for at skalere deres indsats eller projekt op. En fjerdedel (24 pct.) har svaret, at det kun i nogen eller mindre grad er en mulighed. Kun 1 pct. mener slet ikke, at deres indsats kan udbredes.

Figur 20 // Vurdering af, i hvor høj grad der er mulighed for, at indsatser kan skaleres op eller udbredes til andre organisationer



N = 106

Umiddelbart er det opløftende, at så mange projektansvarlige mener, at deres indsats også er relevant i andre sammenhænge. Det tyder på, at der allerede eksisterer mange erfaringer og læringer, som med fordel kan udveksles mellem afsluttede, igangværende og fremtidige indsatser. Flere interviewpersoner har beskrevet, hvordan der er afsat konkrete midler til aktiviteter vedr. vidensdeling, hvor de fx besøger lignende organisationer for at fortælle om deres indsats. Det lader imidlertid til, at vidensdeling ofte foregår horisontalt mellem fx erhvervsskoler eller kommuner, og at der ikke er nogen vertikal dimension, hvor viden og læringer samles op på et overordnet strategisk niveau og systematisk implementeres i andre sammenhænge.

Samtidig har adskillige interviewpersoner talt om udfordringerne ved skalering. I nogle tilfælde, hvor indsatserne ikke har haft det forventede resultat eller har haft et rodet forløb, har der ikke altid været noget, der kunne skaleres. Nogle har desuden oplevet, at aktiviteter, der er udviklet i én lokal kontekst, ikke nødvendigvis fungerer i en anden. En interviewperson har givet et eksempel:

*Hvad kan de bruge det til i [en anden kommune], som faktisk adopterede [projektet]? Der var jeg ovre og præsenterede det. Det var sjovt. De har så prøvet at differentiere det til deres størrelse, men aldrig rigtig fået det til at fungere.*

*(IP7, projektkonsulent)*

**09**

**Referencer**

## Referencer

- AE--rådet. (2021). *Danmark mangler 99.000 faglærte i 2030*. [https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/media/document/ae\\_temapublikation\\_danmark-mangler-99.000-fagl%C3%A6rte-i-2030\\_web\\_0.pdf](https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/media/document/ae_temapublikation_danmark-mangler-99.000-fagl%C3%A6rte-i-2030_web_0.pdf)
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2021). One size fits all? What counts as quality practice in (reflexive) thematic analysis? *Qualitative Research in Psychology*, 18(3), 328–352. <https://doi.org/10.1080/14780887.2020.1769238>
- BUVM. (2022). *Ansøgere til EUD - landstal (mål 1)*. Børne- og Undervisningsministeriets uddannelsesstatistik. <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Reports/1945.aspx>
- DEA. (2018). *Hvad driver de unges uddannelsesvalg?*
- DEA. (2022). *Kvalitet i erhvervsuddannelserne: Kvalitetsmodel*. [https://www.datocms-assets.com/22590/1646648738-kvalitetsmodel\\_endelig.pdf](https://www.datocms-assets.com/22590/1646648738-kvalitetsmodel_endelig.pdf)
- DST. (2021). *Frafaldet er højest på erhvervsuddannelserne*. <https://www.dst.dk/da/Statistik/nyheder-analyser-publ/nyt/NytHtml?cid=36429#:~:text=Tilgang%20og%20afgang%20fra%20uddannelsesgrupper,gruppen%20inden%20for%20fem%20%C3%A5r>.
- Dyssegaard, C. B., & Egelund, N. (2021). Mulighederne for at styrke søgning og gennemførelse af erhvervsuddannelserne. *Kognition & Pædagogik*, 30(116), 6–14.
- EVA. (2021). *Elevtrivsel på erhvervsuddannelserne*. <https://www.eva.dk/sites/eva/files/2021-06/Elevtrivselpaerhvervsuddannelserne.pdf>
- FH. (2022). *27 færre faglærte om dagen frem mod 2030: Et dramatisk fald på 88.000 personer*. <https://fho.dk/blog/2022/10/09/27-faerre-faglaerte-om-dagen-frem-mod-2030-et-dramatisk-fald-paa-87-800-personer/>
- Fondenens Videnscenter. (2022). *Fondenens Videnscenter*. <https://fondenensvidenscenter.dk/>
- Kraka. (2021). *Kommer Danmark til at mangle 99.000 faglærte i 2030?* [https://kraka.dk/sites/default/files/public/kommer\\_danmark\\_til\\_at\\_mangle\\_99.000\\_faglaerte\\_i\\_2030.pdf](https://kraka.dk/sites/default/files/public/kommer_danmark_til_at_mangle_99.000_faglaerte_i_2030.pdf)
- STUK, & Rambøll og Qvartz. (2018a). *Indsatser til at øge søgning til og gennemførelse af EUD*. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/erhverv/pdf18/aug/180831-eud-final-afrapportering.pdf>
- STUK, & Rambøll og Qvartz. (2018b). *Kortlægning—Styrket søgning og gennemførelse af EUD*. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/erhverv/pdf18/aug/180831-kortlaegning-styrket-soegning-og-gennemfoerelse-af-eud.pdf>

# 10

## Bilag

# Metode

## Kortlægning

Kortlægningen indeholder projekter og indsatser mellem 2016 og 2022, som har haft til formål at øge søgningen eller mindske frafaldet på erhvervsuddannelserne.

Det betyder for det første, at der er tale om et tidsbegrænset projekt, en tidsbegrænset indsats eller en tidsbegrænset intervention. Derfor er vedvarende og løbende instanser (fx årlige medaljer eller priser) ikke medregnet. For det andet betyder det, at projekt- eller indsatsbeskrivelserne direkte nævner øget søgning eller mindre frafald som hoved- eller delformål. For det tredje betyder det, at der udelukkende er medtaget projekter og indsatser, der omhandler erhvervsuddannelser, hvad end det er generelle eller specifikke uddannelser. Det vil fx sige, at et projekt eller en indsats, der omhandler øget optag på STEM-uddannelser, ikke er inkluderet, medmindre det specifikt omhandler STEM-erhvervsuddannelser. Der er medtaget bevillinger uddelt i perioden 2016-2022, om end det sidste år i skrivende stund endnu ikke er afsluttet.

De inkluderede projekter og indsatser er identificeret via deskresearch, hvor vi har gennemgået alle bevillinger fra de 100 største fonde i Danmark målt på, hvor mange midler fondene i gennemsnit bevilgede i årene 2017-2020 (Fondenes Videnscenter, 2022). Desuden har vi gennemgået hjemmesider for ministerier og regioner for relevante puljer og dertilhørende projektansvarlige. Endelig har kortlægningen indeholdt en snowball-tilgang, hvor vi løbende har gennemgået hjemmesider for relevante erhvervsskoler, kommuner eller indsatser, efterhånden som vi er blevet opmærksomme på dem. Der vil med denne metode være indsatser, som vi ikke har fundet informationer om, og som derfor ikke er inkluderet i kortlægningen. Dette kan fx skyldes, at indsatsen ikke har været nævnt på en tilgængelig hjemmeside.

Kortlægningen har resulteret i en oversigt med 206 forskellige indsatser, som har fungeret som grundlag for de øvrige dele af undersøgelsen.

## Rundspørge

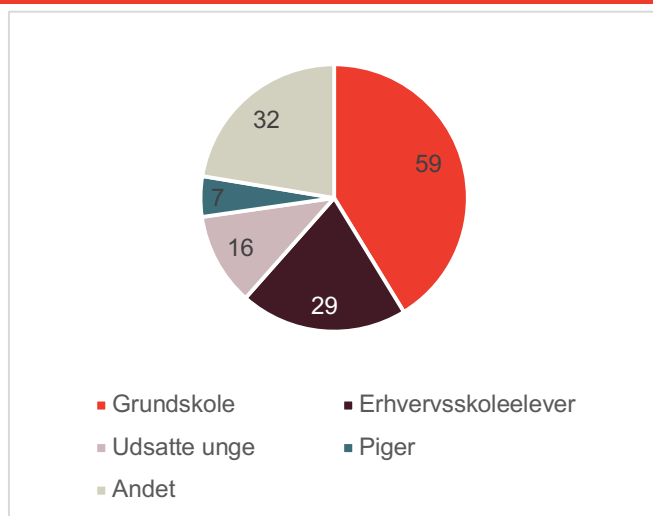
Rundspørgen blev udsendt til kontaktpersoner fra de 206 projekter og indsatser identificeret under kortlægningen. Kontaktpersonernes e-mailadresser og eventuelle telefonnumre blev fundet via hjemmesider. I de tilfælde, hvor vi ikke kunne finde individuelle kontaktpersoner, blev rundspørgen sendt til den institution, der havde modtaget bevillingen, hvilket i reglen vil sige erhvervsskoler eller kommuner. Rundspørgen blev distribueret via SurveyXact på e-mail. Der blev udsendt en e-mail og en opfølgende e-mail, hvorefter vi ringede til de kontaktpersoner, der ikke havde svaret.

Selve rundspørgen blev udformet som et spørgeskema med 18 lukkede og åbne spørgsmål inden for kategorierne "baggrund", "ansøgning", "proces", "effekt", "forankring" og "afsluttende spørgsmål". Desuden spurgte spørgeskemaet om kontaktoplysninger mhp. yderligere dataindsamling i form af interviews og workshops. Alle besvarelser blev koblet til kortlægningen, så vi kunne analysere på tværs af de to datasæt.

Ud af de 206 projekter og indsatser kom der 112 brugbare besvarelser, hvilket svarer til en svarprocent på 53 pct. Dette vurderer vi som tilstrækkeligt til at underbygge en tilstrækkeligt solid analyse.

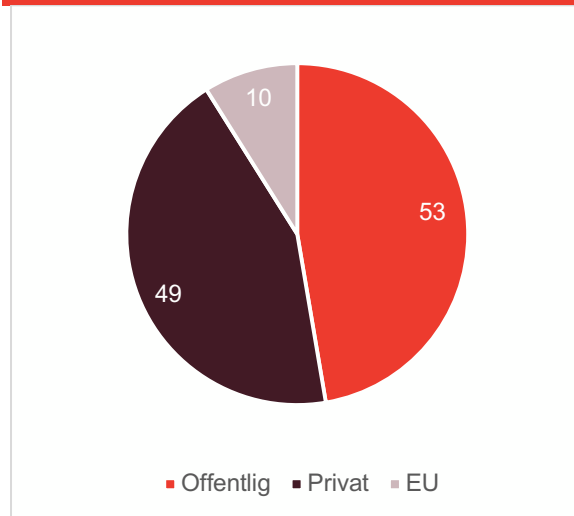
Nedenstående figurer viser sammensætningen af respondenter til rundspørgen. Sammenholder man figur 21 og 22 med figur 2 og 5, ses det, at de 112 respondenter udmærket repræsenterer indsatserne i kortlægningen mht. målgrupper og type af bevillingsgiver.

Figur 21 // Målgruppe for indsatser



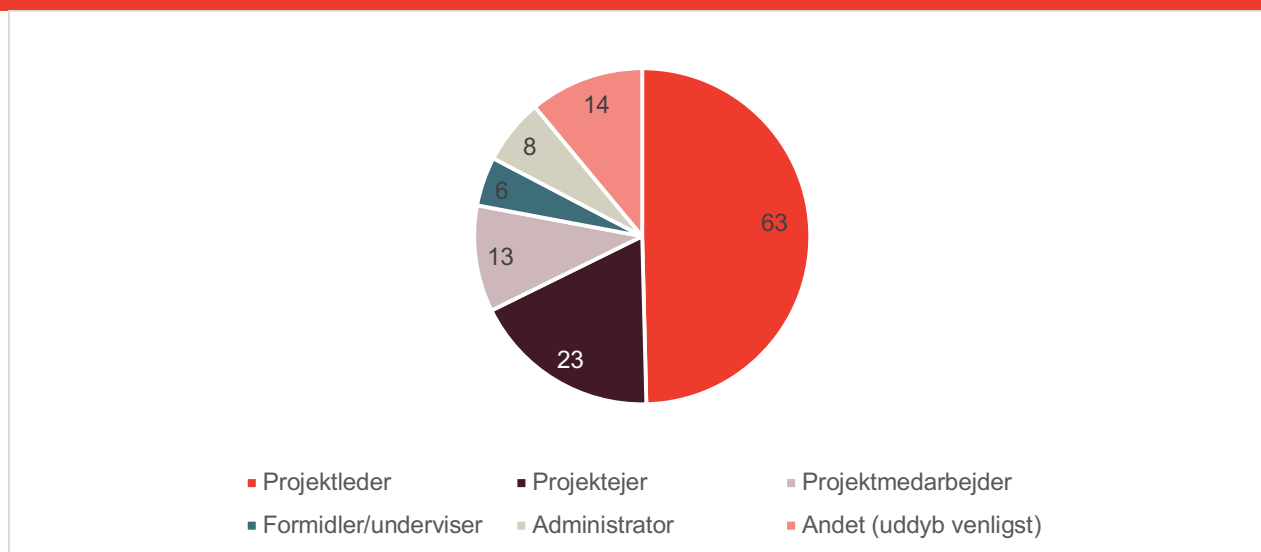
N = 112

Figur 22 // Type af bevillingsgiver



N = 112

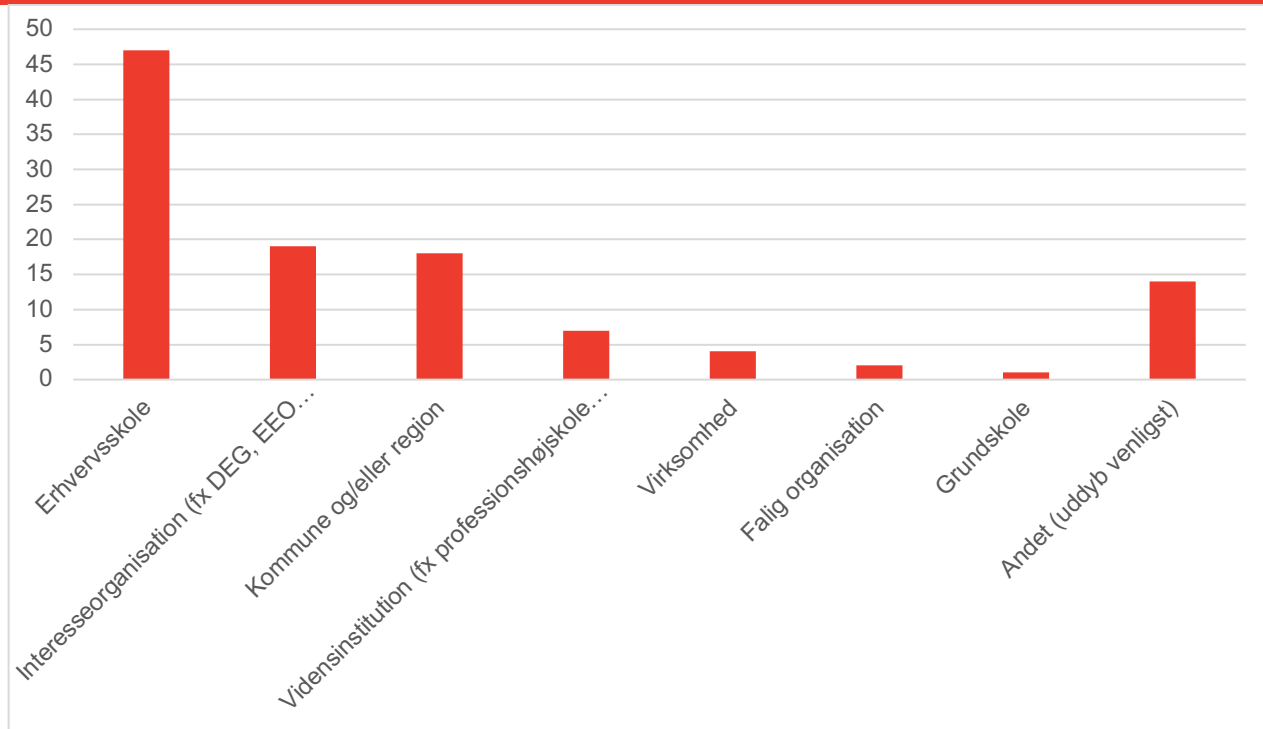
Figur 23 // Rolle i indsats



N = 127. Det har været muligt at vælge mere end et svar.



Figur 24 // Type af organisation



N = 112

## Interviews

Interviewpersoner blev kontaktet på baggrund af rundspørgebesvarelser og udvalgt for at sikre en vis spredning ift. geografi (region), organisation (erhvervsskole, kommune eller andet), type af bevillingsgiver (offentlig, privat eller EU) og målgruppe for projektet (grundskoleelever, erhvervsskoleelever, piger, udsatte unge eller andet).

Vi udvalgte ti interviewpersoner med følgende karakteristika:

Tabel 2 // Oversigt over interviewpersoner (IP)

	IP1	IP2	IP3	IP4	IP5	IP6	IP7	IP8	IP9	IP10
<b>Stilling</b>	Udd- chef	Pæd. konsu- lent	Skole- konsu- lent	Proj-le- der	Speci- alkon- sulent	Proj- koordi- nator	Proj- konsu- lent	Proj-le- der	Proj-le- der	Konsu- lent
<b>Organi- sation</b>	Erhv- skole	Kom- mune	Kom- mune	Erhv- skole	Kom- mune	Erhv- skole	Andet	Erhv- skole	Andet	Erhv- skole
<b>Region</b>	Sjæl- land	Syd- DK	Syd- DK	Syd- DK	Sjæl- land	Sjæl- land	Sjæl- land	Sjæl- land	Ho- vedst.	Sjæl- land
<b>Bev-gi- ver</b>	Offent- lig	Offent- lig	Offent- lig	Offent- lig	Privat fond	EU	Privat fond	EU	Privat fond	EU

<b>Mål- gruppe</b>	Udsat. unge	Grund- skole	Grund- skole	Andet	Grund- skole	Grund- skole	Andet	Grund- skole	Grund- skole	Erhv- elever
------------------------	----------------	-----------------	-----------------	-------	-----------------	-----------------	-------	-----------------	-----------------	-----------------

Alle interviewpersoner har givet mundtligt samtykke ift. GDPR såvel som brug af interviewdata. Interviewene er blevet optaget, transskriberet og analyseret i NVivo via en "kodebog"-tilgang til tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006, 2021).

## **Workshops**

Workshopdeltagerne blev kontaktet på baggrund af rundspørgebesvarelserne og inviteret til en totimers workshop i enten Aarhus den 23/8 2022 eller København den 24/8 2022. Hver workshop var organiseret som to interaktive sessioner med gruppearbejde om hhv. læringer og anbefalinger.

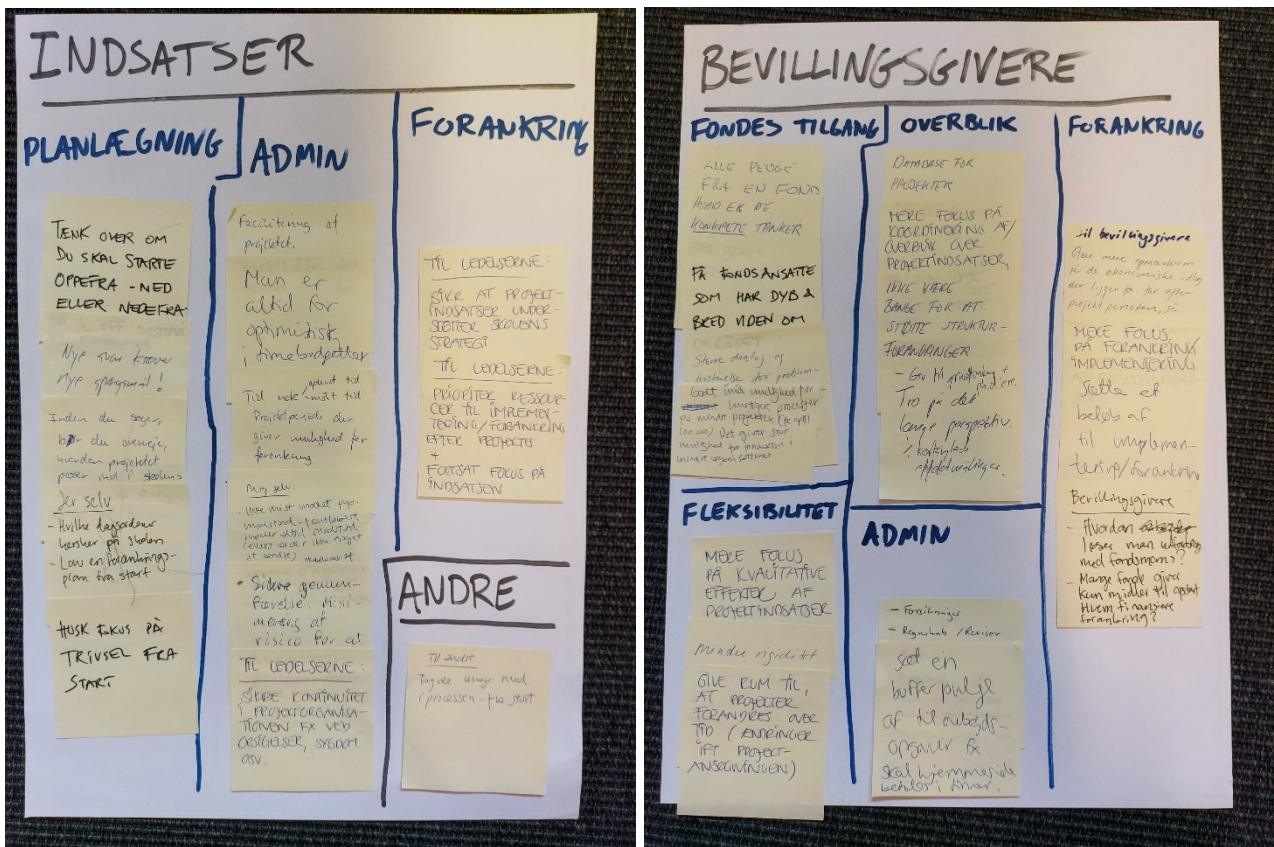
På de to workshops deltog i alt 22 personer fra 19 forskellige projekter og indsatser.

Resultaterne fra workshopkene har form af dels noter fra gruppediskussioner og dels fotos af plancher produceret på baggrund af gruppearbejdet, som er indsat herunder.





# Plancher fra session om anbefalinger



## Evalueringsrapporter

Efter besvarelsene fra rundspørgen kom ind, stod det klart, at der var brug for mere information om evaluerings- og afrapporteringsmekanismer i de forskellige indsatser for at kunne behandle undersøgelsesspørgsmålene tilfredsstillende. Vi besluttede derfor at kontakte alle 206 projekter og indsatser for at efterspørge de rapporter, de havde sendt til bevillingsgiverne. Formålet var at foretage en dokumentanalyse for at se på evalueringsmetoder såvel som egentlige vurderinger af, hvorvidt indsatserne havde nået deres projektmål. Rapporterne er indhentet med samtykke fra de projektansvarlige under forudsætning af, at afsenderne og deres organisationer blev anonymiseret.

Vi har modtaget 107 afrapporteringer fra 82 indsatser. 85 af rapporterne er blevet kodet tematisk i NVivo for at kunne identificere og beskrive tendenser på tværs af materialet.

## Anbefalinger

Det har fra begyndelsen af denne undersøgelse været centralt at nå frem til et sæt konkrete anbefalinger til det videre arbejde med rekruttering og gennemførelse på erhvervsuddannelserne. Det har ligeledes været vores ønske, at anbefalingerne er forankret i både de undersøgte data og indsigter fra sektoren.

Det første udkast til anbefalinger er derfor udformet på baggrund af data fra rundspørge, interviews, afrapporteringer og – især – de to workshops. Dette udkast er derefter blevet gennemset dels af workshopdeltagere og dels af aktører på erhvervsuddannelsesområdet for at sikre, at de giver mening ift. sektoren som sådan.

  
**DEA**

Tænk tanken DEA  
Fiolstræde 44  
1171 København K  
[www.dea.nu](http://www.dea.nu)